Nr. 9.

SPRAWOZDANIE

CHARLES S. DEWEY'A

ZAGRANICZNEGO CZŁONKA RADY BANKU POLSKIEGO I DORADCY FINANSOWEGO RZĄDU POLSKIEGO.

ZA CZWARTY KWARTAŁ

1929 R.

WARSZAWA
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI GEBETHNERA I WOLFFA
1930

[illegible]

Nr. 9.

SPRAWOZDANIE

Charles S. Dewey'a

ZAGRANICZNEGO CZŁONKA RADY BANKU POLSKIEGO I DORADCY FINANSOWEGO RZĄDU POLSKIEGO.

ZA CZWARTY KWARTAŁ 1929 R.

WARSZAWA
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI GEBETHNERA I WOLFFA.
1930

DRUKARNIA BANKU POLSKIEGO.

WSTĘP.

Poniżej podaje się wyciąg z pierwszego kwartalnego raportu Doradcy:

„Celem stabilizowania złotego na podstawie złotej, ustalenia kredytu Polski w kraju i zagranicą i zabezpieczenia mocnej podstawy dla gospodarczego rozwoju kraju, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej dekretem z dnia 13 października 1927 r. zatwierdził plan stabilizacyjny. W dniu 15 października 1927 r. Rzeczpospolita Polska zaciągnęła pożyczkę, która ma między innemi, dostarczyć Państwu odpowiednich funduszów dla przeprowadzenia tego planu.

Plan stabilizacyjny przewiduje wybór Amerykanina na członka Rady Banku Polskiego, dla służenia mu pomocą i radą przy wypełnianiu obowiązków, wypływających z planu stabilizacyjnego. Rząd Polski zgodził się, aby Amerykanin, członek Rady Banku Polskiego, mianowany był Doradcą Finansowym dla służenia radą i pomocą Rządowi, za pośrednictwem Ministerstwa Skarbu, w zakresie różnych poczynań, przewidzianych w planie stabilizacyjnym. Amerykanin, członek Rady Banku Polskiego, nazywany nadal „Doradcą“, wybrany jest na okres trzech lat. Podczas sprawowania swego urzędu będzie on także pełnił pewne funkcje jako przedstawiciel Agentów Fiskalnych pożyczki.

Plan stabilizacyjny przewiduje, że Doradca będzie przygotowywał kwartalne sprawozdania, dotyczące postępu

wykonania planu w poszczególnych punktach. Sprawozdania te będą składane Bankowi Polskiemu i szybko podawane przezeń do wiadomości publicznej.

W sprawozdaniach swych Doradca zamierza omawiać nietylko rezultaty prac wspomnianych powyżej, lecz także dawać zarys ogólnej sytuacji w Polsce, t. j. sytuacji kredytowej i stosunków gospodarczych, istniejących w tym kraju. Obraz położenia gospodarczego będzie przedstawiony z jak największą szczerością, jako wynik materjału informacyjnego, pochodzącego — o ile to tylko było możliwe — z pierwszego źródła".

CZĘŚĆ I.

Wykonanie planu stabilizacyjnego.

Poprzednie sprawozdania Doradcy informowały szczegółowo o zarządzeniach, poczynionych w kierunku wykonania planu stabilizacyjnego. Plan do chwili wydania tego raportu funkcjonował sprawnie. Niektóre punkty planu, ze względu na ich charakter, wymagają dłuższych badań i dopiero po wyciągnięciu ostatecznych wniosków, nastąpi wprowadzenie ich w życie. Dla utrzymania ciągłości w każdem sprawozdaniu mieścić się będą informacje, dotyczące tej kwestji.

Zarządzenia budżetowe, skarbowe i administracyjne. System budżetów miesięcznych, który jest nadal stosowany, w okresie pierwszych dziewięciu miesięcy bieżącego roku skarbowego wykazał cyfry następujące:

	wpływy przewidywane	wpływy rzeczywiste	wydatki przewidywane	wydatki rzeczywiste [1]	nadwyżka rzeczywista
			(w tysiącach złotych)		
Kwiecień . .	249,149	250,936	247,330	245,311	5,625
Maj	234,001	245,311	233,005	240,598	4,713
Czerwiec . .	231,839	232,581	231,444	232,066	515
Lipiec . . .	238,812	251,806	238,583	250,970	836
Sierpień . .	230,406	233,061	230,304	231,762	1,299
Wrzesień .	233,187	238,823	233,060	236,288	2,535
Październik	250,106	270,757	248,870	267,313	3,444
Listopad . .	250,362	273,555	246,660	270,422	3,133
Grudzień . .	251,421	264,957	249,234	250,688	14,269

[1]) Zgodnie z ustawą skarbową wydatki każdego ministerstwa, przekraczające sumę zatwierdzoną w miesięcznym budżecie, muszą uzyskać aprobatę Rady Ministrów.

Budżet państwowy, na podstawie którego Rząd obecnie gospodaruje, przewiduje po stronie ogólnych dochodów 2,954.967 tys. zł., a po stronie wydatków 2.864,031.000 [1]) zł. W okresie pierwszych dziewięciu miesięcy około 77% dochodów i 78% wydatków zostało zrealizowane. Dochody osiągnęły 2.261,787.000 zł., a wydatki 2.225,418.000 zł., pozostała więc nadwyżka w kwocie 36,369.000 zł. Załączniki III i IV wykazują główne pozycje dochodów i wydatków państwowych za okres dziewięciu ubiegłych miesięcy w porównaniu z odpowiedniemi pozycjami lat ostatnich.

Zgodnie z planem stabilizacyjnym, Minister Skarbu deponuje w Banku Polskim wszystkie wolne fundusze Skarbu z wyjątkiem tych, które znajdują się w kasach skarbowych i w Pocztowej Kasie Oszczędności. Sprawozdanie z 1 stycznia 1930 r. wyszczególnia następujące pozycje:

w kasach skarbowych	zł	108,241.264·47
na rachunku Ministerstwa Skarbu w Pocztowej Kasie Oszczędności	„	68,540.223·13
na rachunku Ministerstwa Skarbu w Banku Polskim.	„	286,940.933·33
	zł	463,722.420·93

Budżet na rok 1929/30 zawierał postanowienie, uprawniające Skarb do udzielania władzom samorządowym pożyczek na przeciąg czasu nie dłuższy ponad 12 miesięcy, pod warunkiem, iż nie przewyższą one 20% całej sumy, pochodzącej z podatków, pobranych przez Skarb na rachunek władz samorządowych w ciągu całego roku. Ten system pożyczek był przyjęty przez plan stabilizacyjny do czasu wprowadzenia odrębnego sposobu finansowania

[1]) Ta suma zawiera pewne zatwierdzone wydatki, lecz nie włączone do pierwotnego budżetu, oraz pewne oszczędności, jakie Rząd zamierza powziąść w stosunku do zatwierdzonych wydatków.

samorządów. Podczas ostatnich trzech miesięcy pożyczki wyniosły mniej, niż 2% sumy podatków, pobranych w tym czasie na rzecz samorządów.

Dnia 6 grudnia sfinalizowany został układ między Standard Car Finance Corporation of America a Rządem Polskim i towarzystwem Lilpop, Rau i Löwenstein Sp. Akc. w Warszawie, na podstawie którego to ostatnie towarzystwo podwoiło swój kapitał zakładowy, sprzedając nową emisję spółce Standard Car Finance Corporation.

Druga część umowy stanowi układ zawarty między Rządem Polskim a Sp. Akc. Lilpop, Rau i Löwenstein, w myśl którego odnośna Spółka zobowiązała się na przeciąg lat dziesięciu wytwarzać i dostarczać rządowi określoną liczbę wagonów kolejowych rocznie. Zapłata za każdoroczną serję wagonów uskuteczniana będzie na podstawie kredytu udzielonego na 10 lat przez Standard Car Finance Corporation według powszechnie przyjętej i najwięcej stosowanej w Ameryce formy finansowania budowy taboru kolejowego znanej jako „lease and conditional sales agreement" (wydzierżawienie i warunkowa umowa sprzedaży).

Obsługa pożyczki. Oprócz bezpośredniego zobowiązania Rzeczypospolitej Polskiej obsługa pożyczki stabilizacyjnej jest osobno zagwarantowana wszystkiemi dochodami z ceł. Z załącznika VII, który podaje miesięczne wpływy celne za okres ubiegłych czterech lat wynika, że wpływy te były stale wysokie od czasu wprowadzenia planu stabilizacyjnego w jesieni 1927 r. Za ostatni kwartał dochody z ceł wyniosły 107 milj. zł., t. j. 6 razy tyle, ile wymagają koszty obsługi pożyczki za ten okres.

Zużytkowanie wpływów z pożyczki stabilizacyjnej. Poniższa tablica przedstawia poszczególne cele, na które — w myśl planu — pożyczka stabilizacyjna miała być użyta i sumy, pozostające na każdym z rachunków w dniu 31 grudnia 1929 r.:

		Suma przewidziana	Suma zużyta	Pozostałość 31. XII. 1929.
		(w miljonach złotych)		
a) Powiększenie kapitału Banku Polskiego . . .		75,0	75,0	—
b) Przejęcie przez Bank Polski połowy emisji skarbowej netto		140,0	140,0	—
c) Konwersja połowy emisji skarbowej netto na monety srebrne:				
początkowa wysokość przeznaczona na ten cel . .	90,0			
przeniesiono na fundusz „F“ . .	32,0			
pozostałość	58,0	58,0	45,0	13,0
d) Umorzenie długu płynnego Skarbu		25,0	25,0	—
e) Utworzenie rezerwy skarbowej		75,0	—	75,0
f) Na cele rozwoju ekonomicznego:				
początkowa wysokość	141,0			
przeniesiono z funduszu c) . . .	32,0			
pozostałość	173,0	173,0	171,0	2,0

Pozycje a), b) i d) zostały całkowicie zużytkowane na cele, na które były przeznaczone. Nowe akcje Banku Polskiego w wysokości 50 miljonów zł., nabyte przez Rząd za sumę 75 miljonów zł. na skutek wykonania pozycji a), mają być sprzedane publiczności, a wpływy zostaną przelane na fundusz „F“ na cele rozwoju gospodarczego. Pozycja c), przewidująca fundusz na konwersję pozostałych biletów skarbowych na monety srebrne, jest zużywana na cele, na które była przeznaczona, zgodnie z planem nakreślonym w szóstem sprawozdaniu Doradcy.

Ponieważ wpływy skarbowe przewyższają nadal wydatki, przeto nie zachodziła potrzeba zużytkowania funduszu w kwocie 75 miljonów zł., przeznaczonego w planie stabilizacyjnym na rezerwę skarbową.

Fundusz na cele rozwoju ekonomicznego, zwany funduszem „F“, jest stopniowo zużywany na podstawie umowy zawartej między Rządem, Bankiem Polskim a Doradcą.

Poniżej podane są inwestycje z funduszu „F", w/g stanu na dzień 31 grudnia 1929 r.

8% zapis dłużny Państwowej Fabryki Zw. Azotowych w Tarnowie	zł	43,300.000·00
8% zapis dłużny Państwowej Fabryki Aparatów Telegraficzn. i Telefoniczn. . .	„	5,000.000·00
8% zapis dłużny przedsięb. państwowego „Poczta, Telegraf i Telefon"	„	15,500.000·00
8% zapis dłużny Państw. Zakł. Wodoc. na G. Śląsku	„	5,000.000·00
8% zapis dłużny Państw. Fabr. Olej. Miner. „Polmin"	„	1,500.000·00
8% zapis dłużny przedsięb. państwowego „Żegluga Polska"	„	3,327.500·00
8% listy zastawne Tow. Kred. Ziemsk. w Warszawie	„	13,460.543·00
7% listy zastawne Państwowego Banku Rolnego z 1927 r.	„	14,365.486·00
7% obligacje meljoracyjne Państwowego Banku Rolnego	„	29,131.305·00
8% listy zastawne Państwowego Banku Rolnego z 1927 r.	„	12,643.359·00
7% listy zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego z 1927 r..	„	3,725.260·00
8% listy zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego z 1927 r. . . . . } 8% listy zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego z 1924 r. . . . . }	„	10,812.441·00
8% listy zastawne Tow. Kred. Ziemsk. we Lwowie	„	3,874.356·00
8% listy zastawne Wileńskiego Banku Ziemskiego	„	7,128.900·00
8% listy zastawne Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego	„	2,570.957·00
	zł	171,340.107·00

CZĘŚĆ II.

Budżet 1930 - 1931.

Rządowy preliminarz budżetowy na rok skarbowy, rozpoczynający się 1 kwietnia 1930 r., był wykończony przed 31 października 1929 r. i obecnie jest przedmiotem obrad Sejmu.

Polski budżet państwowy jest przedstawiony w formie zawierającej podział na 3 główne sekcje, z których pierwsza zwana administracyjną dotyczy różnych ministerstw i innych działów administracji państwowej, druga obejmuje przemysłowe i handlowe przedsiębiorstwa państwowe, jak: koleje, lasy, poczta, telefony, telegrafy i kopalnie; w skład trzeciej sekcji wchodzi pięć monopoli państwowych t. j. tytuniowy, spirytusowy, solny, zapałczany i loterja. Dochody i wydatki budżetowe dzielą się na „zwyczajne“ i „nadzwyczajne“, lecz, jak to już zresztą zaznaczono w drugim i piątym raporcie Doradcy, różnica polega nietyle na tranzakcjach pieniężnych i niepieniężnych, lecz raczej cały wysiłek skierowany jest do tego, aby rozdzielić zarówno pozycje rozchodowe i dochodowe na powtarzające się corocznie i na niepowtarzające się, czyli wyjątkowe dla danego budżetu.

Różne zestawienia i załączniki budżetowe przedstawiają w zupełnie wystarczających szczegółach operacje finansowe przedsiębiorstw państwowych i monopoli. Wielkość budżetu państwowego jest jednak wyrażona zwykle w sumach ogólnych, które obejmują oprócz dochodów i wydatków administracyjnych tylko czyste wpłaty różnych przedsiębiorstw państwowych i monopoli do Skarbu albo zaliczki Skarbu w wypadkach, gdy którekolwiek z tych przedsiębiorstw nie daje zysku.

Sporządzony według tych zasad nowy budżet zawiera w ogólnych dochodach kwotę zł 2.943,011.000 ($ 330,206.000), a w ogólnych wydatkach kwotę zł 2.934,741.000 ($ 329,278.000), wykazując nadwyżkę zł 8,270.000 ($ 928.000). Jak już wspomniano w piątym i szóstym raporcie Doradcy ustawa skarbowa na 1929/30 r. upoważniała do wydatkowania większej części nadwyżki, ustalonej w rachunkach budżetowych. W preliminarzu budżetowym na następny rok skarbowy został wprowadzony nowy system, według którego wydatki powstałe z wypłat urzędnikom dodatkowych pensyj są wcielone do rachunków budżetowych, a nie odliczone od nadwyżki, która jest określona w rachunkach budżetowych w ostatecznej formie. Zarówno dochody jak i wydatki przewidywane na następny rok skarbowy są mniejsze, aniżeli w bieżącym budżecie, lecz różnica po obu stronach jest mała i wynosi zaledwie ułamek jednego procentu.

Dochody w nowym budżecie oparte są na istniejących już źródłach, głównie podatkach, zyskach z monopoli i z innych przedsiębiorstw państwowych. Chociaż wydajność tych źródeł w przyszłym roku została oszacowana w tej samej wysokości co i w okresie bieżącym, to jednak zaszły pewne zmiany w poszczególnych pozycjach. Zmniejszono np. przewidywany dochód z ceł o 39 miljonów zł., ponieważ przywóz wykazał tendencję zniżkową przez większą część 1929 r. Podatek majątkowy również został oszacowany na 76 miljonów zł. zamiast 90 miljonów zł., chociaż nawet i ta obniżka będzie z trudnością wystarczająca, wobec wpływów uzyskanych z tego podatku w okresie ostatnich lat, które wynosiły (w tysiącach złotych):

	Wpływy przewidziane	Wpływy rzeczywiste
1927 - 1928	95.000	66.013
1928 - 1929	50.000	48.904
1929 - 1930	90.000	28.818 [1])

[1]) Za okres pierwszych dziewięciu miesięcy.

Powiększono natomiast przewidywane wpływy z podatku dochodowego o 17 milj. zł. do wysokości 252 milj. zł., która to suma jest tylko o 4% większa od rzeczywistych dochodów w roku budżetowym 1928/29. Wpływy z tego podatku wykazały znaczny rozwój za ostatnie lata; w r. 1928/29 wzrosły o 42% w porównaniu z 1927/28 r., a w piewszych dziewięciu miesiącach 1929/30 r. wzrosły o 11% w porównaniu z odpowiednim okresem 1928/29 r.

Z powodu stałego wzrostu konsumcji dochody z monopoli oszacowano w nowym budżecie o 33,567.000 zł. wyżej w porównaniu z obecnym budżetem. W monopolu tytuniowym zasługuje na uwagę dążność do zwiększenia zapotrzebowania na lepsze gatunki wyrobów.

Dochód z przedsiębiorstw państwowych, które wykazują zyski, spodziewany jest w wysokości 147,024.000 zł. w porównaniu z 164,601.000 zł. w budżecie obecnego roku skarbowego. Zmniejszenie o 17,577.000 zł. jest spowodowane obniżeniem wpływów z kolei państwowych.

Dochód z kolei państwowych przewidywany jest w kwocie 250,600.000 zł. wobec 264,524.000 zł., które preliminowano w r. 1929/30. Projektowane są duże oszczędności w wydatkach na utrzymanie dróg, natomiast zwiększą się zapewne o około 6%, w porównaniu z obecnym okresem, wydatki operacyjne wskutek zwiększonych kosztów robocizny, materjałów oraz płac urzędniczych wraz z zasiłkami emerytalnemi. Dochody są obliczone na podstawie wysokości przewozu towarów i osób w r. 1928, który — co należy pamiętać — był najlepszym rokiem w obecnej historji gospodarczej Polski. W obliczeniach tych obecna rewizja stawek taryfowych została uwzględniona i dlatego, gdyby aktywność gospodarcza obniżyła się na dłuższy okres poniżej poziomu 1928 r., wówczas oczywiście należałoby oczekiwać odpowiedniego odzwierciadlenia w dochodach kolei.

Przy badaniu wydatków preliminowanego budżetu, jest widoczne, że pomimo dokonanego ogólnego rozwoju pań-

stwa, który wymaga w następstwie zwiększonej działalności rządu, preliminowane ogólne wydatki skarbu na następny rok skarbowy są nieco mniejsze od wydatków w obecnym budżecie. Ogólne wydatki zostały utrzymane w tych granicach jedynie tylko dzięki silnemu przestrzeganiu w budżecie zasady oszczędności a nawet w wielu wypadkach zdecydowanemu zastosowaniu redukcji, ażeby z drugiej strony uwzględnić nieuniknione zwyżki wydatków. Nowy budżet zawiera np. pozycję około 56 miljonów zł., która dotyczy procentów od skonsolidowanego długu wobec Stanów Zjednoczonych, a więc ciężar stanowiący rzeczywisty wzrost netto w stosunku do obecnego budżetu, będącego zakończeniem 5-letniego okresu, w którym układ pożyczkowy udzielał Polsce specjalnych ulg w obsłudze tej pożyczki.

W wydatkach budżetowych największą pozycję stanowią płace urzędnicze, które w obecnym budżecie wynoszą 1.106,000.000 zł. W budżecie na następny rok skarbowy została ta pozycja utrzymana w kwocie 1.117,000.000 zł., co stanowi wzrost mniej aniżeli 1%.

Wszystkie ministerstwa wykazują zmniejszenie wydatków administracyjnych w nowym budżecie w porównaniu z obecnym z wyjątkiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Ministerstwa Sprawiedliwości, z których każde z nich wykazuje drobne zwiększenie o mniej aniżeli jeden miljon zł. Pozostałe jedenaście ministerstw wykazują zmniejszenie wydatków administracyjnych na ogólną sumę netto 59,008.000 zł., z których najważniejsze są:

		Budżet na 1929/30	Preliminarz na 1930/31	Zmniejszenie o
		(w tysiącach zł)		
Ministerstwo	Reform Rolnych . . .	73.940	57.147	16.793
„	Wyznań Relig. i O. P.	472.477	458.776	13.701
„	Skarbu	155.544	147.240	8.304
„	Spraw Wojskowych .	842.835	837.216	5.619
„	Przemysłu i Handlu .	57.815	53.405	4.410
„	Robót Publicznych . .	163.253	158.850	4.403
„	Rolnictwa	61.549	58.523	3.026
„	Spraw Wewnętrznych	256.421	254.430	1.991

We wszystkich ministerstwach istnieje zmniejszenie lub też zwiększenie się poszczególnych pozycyj wydatków. Np. w Ministerstwie Reform Rolnych, mimo że zmniejszono ponad 22 miljony zł. kwotę przewidującą udzielanie pożyczek rządowych dla pewnych rodzajów gospodarstw rolnych w związku z projektem przebudowy rolnictwa, wobec zwiększenia rozchodów w innych pozycjach, ostateczne zmniejszenie się wydatków całego ministerstwa, jak wykazano wyżej wynosi tylko 16,793.000 zł.

Przy omawianiu projektu budżetu na obecny rok skarbowy, była wzmianka w piątem sprawozdaniu Doradcy o możliwości prędkiego dostosowania budżetu na wypadek niespodziewanego zmniejszenia się dochodów drogą wstrzymania wydatków, proponowanych na stałe inwestycje. Ta sama możliwość istnieje i w preliminonym budżecie na rok skarbowy 1930/31, chociaż w mniejszym zakresie, ponieważ ogólna suma wydatków inwestycyjnych wynosi 485 miljonów zł. czyli o 70 miljonów zł. mniej niż w budżecie obecnym.

Analiza budżetu, zmierzająca do wydzielenia tranzakcyj o charakterze inwestycyjnym, jest przedstawiona w załączniku Nr. V. Z tego zestawienia wynika, że bieżące dochody netto z budżetu administracyjnego łącznie z przedsiębiorstwami i monopolami (z wykluczeniem sum uzyskanych z pożyczek i ze sprzedaży majątku państwowego) zostały oszacowane na 3,202 miljonów zł. Bieżące wydatki netto wyrażone są w kwocie 2,753 miljonów zł., wobec czego pozostaje z bieżących tranzakcyj saldo około 449 miljonów zł. na cele inwestycyjne. Nadwyżka ta pokrywa więcej aniżeli 95% proponowanych inwestycyj. Inne główne fundusze potrzebne na ten cel będą uzyskane z przeniesienia niezaliczonych dochodów kolejowych i z likwidacji własności państwowej.

Ogólna suma, którą Rząd zamierza wydać na stałe uzupełnienia i ulepszenie własności państwowej, jak zaznaczono powyżej wynosi 485 miljonów zł. czyli około 54 miljo-

ny $. Z poszczególnych pozycyj najwyższa znów jest przeznaczona na rozbudowę i usprawnienie kolei wraz z powiększeniem taboru kolejowego, co pociąga wydatek 230 miljonów zł., który w istocie stanowi spadek o 46,300.000 zł. w porównaniu z odpowiednią sumą budżetową na bieżący rok skarbowy. Wydatki przeznaczone na zakup taboru kolejowego musiały być zwiększone z powodu braków, które już stwarzają poważne trudności, lecz wydatki na wszelkiego rodzaju budowy uległy bezwzględnej redukcji, o czem świadczą następujące pozycje:

	Budżet na 1929/30	Projekt na 1930/31
Budowa normalnego toru	78,620.000	34,200.000
Przedłużenie i zmiana istniejących torów . . .	19,000.000	5,900.000
Budowa dworców etc.	27,200.000	21,330.000

Wydatki na budowę kolei będą całkowicie zużyte na rozpoczęte już projekty. Z ogólnej sumy ponad 86% zostaje przeznaczone na dalszą budowę nowych linij kolejowych, które ostatecznie połączą bezpośrednio węglową i przemysłową dzielnicę Górnego Śląska z portem polskim w Gdyni.

Ruch na kolejach osiągnął wysokość bardzo bliską zdolności przewozowej istniejących torów i dlatego ich rozbudowa jest konieczna, jeśli dalszy rozwój przemysłu i handlu ma postępować bez pewnego zahamowania, spowodowanego brakiem możności przewiezienia towarów. Uznając konieczność rozbudowy kolei, jednocześnie jest pewnem, że finansowanie jej z bieżących dochodów zbytnio obciąża budżet i należy się spodziewać, że w niedalekiej przyszłości zostaną poczynione odpowiednie zarządzenia, ażeby rozbudowa kolei była finansowana przy pomocy pożyczek zagranicznych.

Z pośród innych przedsiębiorstw oprócz kolei Ministerstwo Poczt i Telegrafów zamierza wydatkować około 32 miljony zł głównie na rozszerzenie sieci w celu usprawnienia obsługi wewnętrznej i międzynarodowej oraz na nowe gmachy w Warszawie i na prowincji. Taka sama kwota 32 miljony zł. będzie wydana przez monopole tytoniowy

i spirytusowy na budowę nowych gmachów i zainstalowanie maszyn w celu obniżenia kosztów produkcji. Suma stałych inwestycyj, przewidziana w części administracyjnej budżetu t. j. przez ogólne departamenty rządowe, wynosi 162 miljony zł. i obejmuje prócz wydatków na budowę szkół i innych gmachów państwowych wydatki na meljorację, budowę dróg, kanałów oraz na rozbudowę i rozwój Gdyni, polskiego portu nad Bałtykiem. Suma przewidziana w nowym budżecie na ten ostatni cel wynosi 23,678.000 zł. w porównaniu z 26.256.000 zł. w budżecie na bieżący rok skarbowy.

Ponieważ powyższe inwestycje pociągają za sobą tego rodzaju pracę, która może być przerwana lub odłożona, przeto istnieje dodatkowe zabezpieczenie oszacowanej nadwyżki budżetowej pod warunkiem, że Minister Skarbu postanowi zrównoważyć nieprzewidziane zmniejszenie się dochodów przez wstrzymanie kredytów na cele konstrukcyjne. Doradca Finansowy posiada list Ministra Skarbu, w którym stwierdza ponownie, że jego zamiarem jest zorganizowanie nowych inwestycyj w ten sposób, aby część programu mogła być zaniechana z chwilą, gdy zajdzie potrzeba takiej oszczędności.

Sprawozdania Doradcy z roku bieżącego stale powoływały się na osłabienie życia gospodarczego i zatrudnienia przemysłowego w porównaniu z większą częścią 1928 r. Ten stan obrazują częściowo następujące liczby, które wskazują na to, że podczas pierwszej połowy 1929 r. poprzedni stały rozwój życia gospodarczego został wstrzymany, wysokość produkcji pozostawała cokolwiek powyżej poziomu 1928 r., ujawniając jednak tendencję zniżkową, która zaznaczyła się wyraźniej w trzecim kwartale, kiedy wskaźnik produkcji obniżył się o 3% w porównaniu z odpowiednim kwartałem 1928 roku. Przewozy kolejowe dóbr wytwórczych, które pozostają w ścisłym związku z ilością spożycia tych dóbr oraz oszczędności i depozyty w bankach wykazują również tę samą tendencję. Chociaż

depozyty wzrosły, jednak stopień wzrostu był znacznie niższy aniżeli w roku poprzednim. Rok ten zaznaczył się również stałem powiększaniem się rozpiętości pomiędzy cenami produktów przemysłowych i rolnych. Ceny produktów przemysłowych zmieniły się, lecz nieznacznie, podczas gdy ceny produktów rolnych, stanowiących źródło utrzymania dwuch trzecich ludności, spadły prawie o 20%, w wyniku czego obniżyła się odpowiednio siła nabywcza tej części ludności.

Rok	Kwartał	Wskaźnik produkcji przemysłowej (Przeciętna za kwartał 1925/27=100)	Wskaźnik przewozu na kolejach dóbr wytwórczych[1]) (Przeciętna za kwartał 1925/27=100)	Kredyty bankowe (koniec kwartału w miljonach złotych)	Wskaźnik cen hurtowych artykułów rolnych. (Przeciętna za kwartał 1927=100)	Wskaźnik cen hurtowych artykułów przemysłowych (Przeciętna za kwartał 1927=100)
1927	I	110	114	1.633	96	96
	II	113	122	1.997	104	100
	III	116	131	2.137	102	101
	IV	120	134	2.349	98	103
1928	I	126	149	2.607	96	103
	II	127	151	2.874	102	105
	III	130	164	3.175	96	104
	IV	134	151	3.202	94	104
1929	I	131	131	3.349	91	104
	II	130	147	3.495	86	104
	III	127	136	3.585	84	103
	IV	128[2])	121[2])	3.584[3])	83[2])	103

W pewnej mierze równolegle do sytuacji gospodarczej wzrosły znacznie w 1928/29 r. podatki i wpływy z monopoli. Dochody skarbowe z monopoli wzrosły o 11% a z podatków o 16% w porównaniu z 1927/28 rokiem, przyczem wzrosły znacznie wpływy ze świadectw przemysłowych, podatku obrotowego, dochodowego i ceł.

W obecnym roku ten szybki rozwój został zahamowany i dochody wzrosły tylko nieznacznie powyżej roku poprzedniego. Dochody z ceł spadły znacznie i mniej przy-

[1]) Źródło — Instytut badania konjunktur gosp. i cen.

[2]) Październik i listopad.

[3]) Koniec października.

niósł również podatek gruntowy i od nieruchomości. Jednak ogólny wynik może być uważany za pomyślny. Pomimo wyraźnej recesji gospodarczej, ogólne dochody z podatków i monopoli za okres pierwszych dziewięciu miesięcy bieżącego roku skarbowego przewyższyły sumę preliminowaną w budżecie oraz kwotę za odpowiedni okres dziewięciu miesięcy roku ubiegłego. Dochód z podatku przemysłowego, który w dużym stopniu zależy bezpośrednio od aktywności gospodarczej, był tylko cokolwiek niższy, podczas gdy wpływy z podatku dochodowego, akcyz i monopoli państwowych były znacznie wyższe niż w roku ubiegłym.

Następujące zestawienie przedstawia przewidywane wpływy z najważniejszych podatków w preliminarzu budżetowym na rok 1930/31 w porównaniu z rzeczywistemi wpływami w ostatnich latach.

Dochody budżetowe.

(W miljonach złotych).

	Rzeczywiste 1927/28	Rzeczywiste 1928/29	Rzeczywiste kwiecień-grudzień rok skarbowy 1928/29	Rzeczywiste kwiecień-grudzień rok skarbowy 1929/30	Budżet na 1930/31
Podatek:					
Gruntowy	63.7	64.4	42.4	38.4	60.0
Od nieruchomości miejskich	46.3	46.7	33.3	32.1	42.0
Świadectwa przemysłowe i podatek obrotowy. . . .	281.7	350.5	273.7	272.4	250.0[1])
Dochodowy	170.7	242.6	186.1	207.3	252.0
Opłaty stemplowe i rejestr.	178.7	198.9	150.1	152.7	195.8
Cła	371.9	425.2	328.0	315.4	386.0
Wewn. podatek konsumc. .	166.9	181.8	131.6	137.9	183.0
Inne	215.2	227.7	167.6	164.0	204.6
Ogółem. . .	1,495.1	1,737.8	1,312.8	1,320.2	1,573.4
Monopole:					
Tytoniowy	372.1	384.5	292.0	285.5	420.3
Spirytusowy	360.8	433.2	319.7	323.9	444.2
Solny i inne	63.9	72.6	31.5	56.4	73.6
Ogółem. . .	796.8	890.3	663.2	665.8	938.1

[1]) Uwzględniono prawdopodobne zmniejszenie się dochodów w wyniku przewidywanego obniżenia stawki podatkowej.

Przypuszczalnie nie powinno być żadnej trudności w zrealizowaniu budżetu przedłożonego przez Rząd na rok 1930/31. Za wyjątkiem może podatku majątkowego, przewidywania co do dochodów podatkowych są naogól umiarkowane; przyczem ramy preliminarza widocznie przywiązują odpowiednią wagę do wpływu na pobór podatków tych czynników w sytuacji gospodarczej, o których już wspomniano. Przewidywane dochody są mniejsze od rzeczywistych wpływów w r. 1928/29. Będą one prawdopodobnie mniejsze, aniżeli obecne wpływy w r. 1929/30, jeżeli wyniki dochodów za pierwsze dziewięć miesięcy bieżącego roku skarbowego można uważać za kryterjum. Uwzględniono zmniejszenie się dochodów z podatku obrotowego i z podatku od pewnych rodzaji dochodów fundowanych wskutek zmian, które mogą nastąpić podczas roku skarbowego w skali opodatkowania.

Chociaż nadwyżka jest nieznaczna, jednak można ją uważać za dostatecznie pewną ze względu na zamiar Rządu kontynuowania nadal systemu budżetów miesięcznych, który stosowany w praktyce w ciągu ostatnich czterech lat dał dostateczne zabezpieczenie przeciw niedoborowi.

CZĘŚĆ III.

Handel Zagraniczny Polski w 1929 r.

Bilans handlowy Polski uległ w 1929 r. charakterystycznej zmianie. Miesięczne niedobory, trwające od kwietnia 1927 r. zmniejszały się i w lipcu ustąpiły miejsca nadwyżce, która przetrwała do końca roku. Podczas gdy w 1928 r. wartość wywozu stanowiła tylko 75% wartości przywozu, pozostawiając niedobór w wysokości 854,200.000 zł., w r. 1929 wywóz stanowił 90% przywozu, a saldo ujemne za cały rok wyniosło tylko 299,200.000 zł. Poniższe zestawienie podaje rozwój przywozu, wywozu i saldo bilansu handlowego w poszczególnych miesiącach ostatnich 3-ch lat.

(W miljonach złotych).

	1927			1928			1929		
	Przyw.	Wywóz	Saldo	Przyw.	Wywóz	Saldo	Przyw.	Wywóz	Saldo
Styczeń . .	186.7	201.1	+ 14.4	271.2	218.4	— 52.7	294.0	215.8	— 78.2
Luty	193.3	200.3	+ 7.0	270.4	197.8	— 72.6	264.9	167.5	— 97.4
Marzec . . .	221.3	222.3	+ 1.0	372.2	208.3	—163.9	233.3	161.5	— 71.8
Kwiecień .	255.2	205.9	— 49.3	265.6	184.5	— 81.1	321.1	214.3	—106.8
Maj	282.1	196.7	— 85.4	296.5	201.8	— 94.7	271.9	226.8	— 45.1
Czerwiec . .	275.6	196.4	— 79.2	289.7	192.0	— 97.7	271.8	237.9	— 33.9
Lipiec . . .	234.4	196.3	— 38.1	288.2	201.5	— 86.7	266.4	276.4	+ 10.0
Sierpień . .	223.5	207.8	— 15.7	258.8	196.3	— 62.5	226.5	280.7	+ 54.2
Wrzesień .	219.0	205.2	— 13.8	272.8	204.3	— 68.5	247.5	262.0	+ 14.5
Październik	259.7	238.1	— 21.6	277.3	238.7	— 38.6	257.2	259.4	+ 2.2
Listopad . .	265.9	229.2	— 36.7	261.1	255.1	— 6.0	243.4	256.1	+ 12.7
Grudzień . .	275.3	215.4	— 59.9	238.4	209.2	— 29.2	214.4	254.8	+ 40.4
	2,892.0	**2,514.7**	**—377.3**	**3,362.2**	**2,507.9**	**—854.2**	**3,112.4**	**2,813.2**	**—299.2**

Polepszenie bilansu handlowego nastąpiło zarówno skutkiem zmniejszenia przywozu jak i zwiększenia wywozu. Przywóz zmniejszył się o 249,800.000 zł. czyli o 7% w porównaniu z 1928 r., podczas gdy wywóz wzrósł o 305,300.000 zł., co stanowi 12%. W każdym miesiącu drugiej połowy roku wywóz przewyższał największą wysokość, osiągniętą w którymkolwiek miesiącu lat poprzednich, a całoroczny wywóz stanowił nowy niespotykany dotychczas rekord.

Następujące zestawienie zawiera przywóz i wywóz według głównych grup, wykazując charakter tego rozwoju:

(W miljonach złotych).

PRZYWÓZ	1927	1928	1929
Główne zboża [1]	315	270	54
Inne produkty spożywcze [2]	361	384	402
Produkty zwierzęce [3]	215	278	237
Rudy	105	101	121
Materjały i przetwory chemiczne nieorganiczne (przeważnie nawozy sztuczne)	77	115	137
Materjały i przetwory chemiczne organiczne	141	138	153
Metale i wyroby z metali	187	245	266
Maszyny i aparaty	226	320	300
Przyrządy i materjały elektrotechniczne	73	93	97
Materjały i wyroby włókiennicze	758	841	788
Papier i wyroby z papieru	77	84	73
Środki komunikacyjne (przeważnie automobile)	67	114	114
Gumelastyka	44	65	50
Inne	246	314	320
	2,892	**3,362**	**3,112**

[1]) Pszenica, żyto, jęczmień, owies, kukurydza, ryż i mąka pszenna.
[2]) Włączając zwierzęta.
[3]) Skóry surowe, skóry wyprawione, futra, wyroby skórzane etc.

(W miljonach złotych).

W Y W Ó Z	1927	1928	1929
Główne zboża[1]	41	57	161
Zwierzęta i drób	191	232	225
Inne produkty spożywcze	567	537	627
Produkty zwierzęce[2]	39	54	57
Drzewo i wyroby drzewne	635	590	482
Rośliny i nasiona	68	62	81
Paliwo i ropa (przeważnie węgiel)	444	454	467
Metale i wyroby z metali	290	269	324
Materjały i wyroby włókniste	147	149	240
Przetwory chemiczne	33	43	48
Inne	60	61	101
	2,515	**2,508**	**2,813**

Z powyższego zestawienia widoczne jest, że zmniejszenie się ogólnego przywozu spowodowane zostało spadkiem stosunkowo niewielkiej ilości towarów. Sam przywóz zboża był o 216 miljonów zł. mniejszy, aniżeli w roku ubiegłym, co stanowi 87% różnicy pomiędzy ogólnym przywozem w latach 1928 i 1929. Było to następstwem dobrego urodzaju w r. 1928 i pewnych wysiłków w kierunku ulepszenia metod handlowych.

Spadek przywozu w grupie artykułów zwierzęcych przypada głównie na skóry surowe i wyprawione, przywożone w mniejszych ilościach wobec depresji przemysłu skórzanego, spowodowanej nadmierną ekspansją w początkowem okresie inflacji marki polskiej, która to ekspansja nie została jeszcze dotychczas całkowicie zlikwidowana. Zmniejszenie się przywozu maszyn i narzędzi odzwierciedla ogólne zwolnienie tempa w przemyśle i handlu

[1]) Pszenica, żyto, jęczmień, owies, gryka, mąka pszenna i mąka żytnia.

[2]) Skóry, futra, włosie i szczecina, pierze, puch etc.

w 1929 roku. Podobne zmniejszenie było w przywozie materjałów włóknistych, a w szczególności bawełny, pod wpływem reorganizacji, jaka ma miejsce w przemyśle włókienniczym w celu dostosowania produkcji do siły nabywczej i zapotrzebowania kraju. Przywóz papieru i wyrobów z papieru oraz z gumy zmniejszył się z powodu rozwoju krajowej produkcji.

Przywóz większej części pozostałych artykułów zwiększył się w 1929 r. w porównaniu z r. 1928. Wydatny wzrost nastąpił w przywozie rud żelaznych i cynkowych, a mianowicie o 39% wzgl. 10%, w dziale materjałów i przetworów chemicznych nieorganicznych (przeważnie nawozów sztucznych), których przywóz wzrósł o 20% oraz o 9% w dziale wyrobów metalowych. Aparaty elektrotechniczne wykazały duży wzrost przywozu w stosunku do 1928 r., chociaż nie tak wielki, jak w r. 1928 w stosunku do r. 1927.

Wywóz z Polski rozwijał się korzystnie w 1929 roku. Z wyjątkiem drzewa, wyrobów drzewnych i zwierząt wzrósł wywóz wszystkich głównych artykułów. Znamienny wzrost był szczególniej produktów rolnych (zaliczając do tej pozycji i zwierzęta żywe), które wykazują wzrost w porównaniu z r. 1928 o 23%; metali i wyrobów z metali o 20% oraz wyrobów włóknistych o 61%.

Ze względu na to, że Polska jest krajem przeważnie rolniczym, jej handel zagraniczny produktami spożywczemi, zasługuje na specjalną uwagę. Główne pozycje za okres ostatnich trzech lat przedstawia tablica na str. następnej.

Ogólna produkcja i spożycie zbóż są prawie że sobie równe do tego stopnia, że stosunkowo mała różnica w zbiorach decyduje o tem, czy Polska będzie miała nadwyżkę wywozu, czy też będzie musiała przywozić. W ostatnich pięciu latach, opierając się na tonażu przywozu i wywozu żyta, które jest głównem zbożem, oraz jęczmienia, istniała znaczna nadwyżka wywozu, pszenica zaś wykazała nadwyżkę przywozu. Kukurydza uprawiana jest w Polsce tylko w małych rozmiarach, bywa zaś przywożona głównie wtedy, gdy jest niedostatek innych zbóż.

Handel zagraniczny Polski produktami spożywczemi [1]).

(W miljonach złotych).

PRZYWÓZ	1927	1928	1929
Główne zboża (ogółem)	315.0	270.4	54.5
Pszenica [2])	150.1	121.2	15.3
Żyto	57.3	54.6	.5
Jęczmień	1.5	1.5	.2
Owies	17.8	10.8	2.2
Kukurydza	39.9	20.7	6.7
Ryż	48.4	61.6	29.6
Produkty kolonjalne [3])	107.1	117.8	121.8
Ryby	54.8	62.5	68.2
Tłuszcze jadalne i oleje	77.2	95.5	87.3
Inne	121.8	107.8	124.4
Ogółem. . .	675.9	654.0	456.2

WYWÓZ	1927	1928	1929
Główne zboża (ogółem)	40.8	57.5	161.0
Pszenica [2])	4.1	1.3	3.0
Żyto [2])	4.4	4.0	60.1
Jęczmień	26.8	46.2	81.9
Owies	2.8	3.4	10.9
Gryka	2.7	2.6	5.1
Groch, fasola i ziemniaki	45.8	60.5	57.6
Cukier	130.8	102.2	133.6
Mięso	65.5	68.3	88.3
Masło	39.6	66.4	88.1
Jaja	169.4	144.7	142.5
Trzoda chlewna	168.0	208.1	185.2
Inne zwierzęta i drób	23.0	23.4	39.8
Inne	115.7	94.7	117.1
Ogółem. . .	798.6	825.8	1,013.2

[1]) Według danych tymczasowych Głównego Urzędu Statystycznego.

[2]) Wraz z mąką.

[3]) Śliwki, cytryny, pomarańcze, orzechy, migdały i korzenie, herbata, kawa, kakao.

Jest to napozór dziwne, że Polska, która w dwóch trzecich jest krajem rolniczym, nie może wyprodukować dostatecznej ilości zboża na pokrycie wewnętrznego spożycia. Stan ten jest wynikiem niskiej wydajności niektórych części kraju. Przeciętny zbiór z hektara we wschodnich dzielnicach, gdzie ziemia jest dobra, lecz metody uprawy nie są udoskonalone, jest niewiele wyższy ponad połowę zbioru z ha w zachodniej Polsce, gdzie, pomimo uboższej ziemi, otrzymuje się dobre wyniki, dzięki lepszej uprawie. Udoskonalenie gospodarki rolnej jest jednem z najważniejszych zadań, nad którem Polska pracuje. Znacznego ulepszenia dokonano w sposobach uprawy roli, o czem świadczy znacznie większe zużycie nawozów sztucznych, oraz zapotrzebowanie narzędzi rolniczych, ale pozostaje jednak dużo jeszcze do zrobienia zanim stan rolnictwa będzie można uważać za zadawalniający.

Z produktów hodowlanych posiadają prawdopodobnie największe możliwości wywozu: nabiał, drób, mięso i inne produkty zwierzęce, ponieważ mogą one być z łatwością produkowane w małych gospodarstwach rolnych, najbardziej rozpowszechnionych w Polsce. Wiadomo było oddawna, że istniały poważne możliwości powiększenia wywozu tych produktów, lecz brak odpowiedniej organizacji i ułatwień utrudniał dotychczas ich wywóz w większych rozmiarach. Handel był przeważnie prowadzony przez drobnych kupców bez należytej standaryzacji, skutkiem czego uzyskiwane ceny były naogół niskie.

Rząd okazał żywe zainteresowanie się rozwojem wywozu mięsa oraz nabiału i w ostatnich miesiącach ogłosił szereg przepisów, mających na celu przymusowe wprowadzenie odpowiedniej standaryzacji. Drogą udzielania pozwoleń na wywóz tylko godnym zaufania firmom, nałożenia ceł prohibicyjnych na niewłaściwie przygotowany towar i stosowanie zwrotu ceł od towarów należycie przygotowanych, Rząd spodziewa się, że wywóz produktów, które nie odpowiadają ścisłym wymaganiom pod względem jedno-

litego dobrego gatunku, stanie się niekorzystny lub niemożliwy.

Polska posiada znaczną nadwyżkę wywozową zwierząt, które dotychczas wysylano zagranicę głównie w stanie żywym. W 1929 r. wywieziono 960.024 sztuk trzody chlewnej i 29.445 sztuk bydła. Z punktu widzenia gospodarki narodowej jest to niewłaściwa metoda wywozu mięsa, ponieważ duża część ceny, uzyskiwanej za wyroby gotowe przypada zagranicznemu właścicielowi składu. Rozwój pakowni mięsa w Polsce był hamowany brakiem należytych urządzeń, jakiemi są rzeźnie i chłodnie, lecz obecnie kilka z nich rozpoczyna swą działalność i jest nadzieja, że realna możliwość tego handlu będzie przyciągać coraz więcej kapitału.

Dotychczas pakownie mięsa na wywóz ograniczały się prawie wyłącznie do bekonów. Produkcja tego artykułu rozwija się zadowalniająco i ładunki standaryzowanej jakości wysyłane są regularnie zagranicę. Chociaż obecnie podaż trzody chlewnej jest dostateczna, ażeby pokryć współczesne zapotrzebowanie tego przemysłu, to jednak czynione są dalsze starania, celem polepszenia i zwiększenia hodowli trzody najlepiej nadającej się do produkcji bekonów, co kładzie podstawy zdrowego rozwoju.

Wywóz kiełbas i innych produktów masarskich jest dopiero zapoczątkowany, lecz próbne wysyłki wskazują na istnienie poważnych możliwości rozwojowych tego handlu. Do chwili obecnej przemysł i handel w tej dziedzinie był ograniczony z powodu braku właściwej organizacji i urządzeń, istnieje jednak stopniowy postęp i w najbliższej przyszłości powinny powstać ułatwienia w celu masowej produkcji standaryzowanych produktów, przystosowanych do potrzeb rynków zagranicznych.

Wywóz drobiu i produktów pochodnych składa się głównie z eksportu gęsi i jaj. Podobnie jak trzodę chlewną i inne bydło, gęsi wywozi się przeważnie w stanie żywym

z powodu braku odpowiednich chłodni. W r. 1929 wywieziono 1,474.107 sztuk drobiu o ogólnej wartości 14,384.000 zł. Wywóz jaj istnieje oddawna i dochodzi do znacznych rozmiarów. W 1928 r. wywieziono 54.561 tonn wartości 144,697.000 zł., a w 1929 r. 53.492 tonn wartości 142,504.000 zł. Ceny jednak otrzymywane za towar były niskie, z powodu braku standaryzacji jakościowej i objętościowej. W celu polepszenia tego stanu Rząd wydał przepisy, zapewniające w przyszłości właściwą klasyfikację i pakowanie jaj eksportowych. Stosowanie tych przepisów przyczyni się niewątpliwie do ustalenia dobrej marki dla polskich produktów.

Wywóz masła z Polski jest dotychczas mały, lecz wykazał szybki rozwój z 541 tonn w 1925 r. do 10.974 tonn w 1928 r. i 15.082 tonn w 1929 r. Tak samo, jak przy wywozie jaj, główną przeszkodą w wywozie masła stanowił fakt, że dokonywali go niezorganizowani kupcy, którzy wywozili produkt niestandaryzowany. Ten stan poprawił się obecnie. Spółdzielnie mleczarskie i jajczarskie wywożą coraz to większą ilość należycie standaryzowanego towaru, Rząd zaś wydał obecnie przepisy, które przewidują ścisłą kontrolę całkowitego wywozu masła i zapewniają wysyłkę zagranicę jedynie należycie sortowanego gatunku.

Polska wywozi znaczne ilości włosia, szczeciny, pierza i puchu w stanie nieoczyszczonym lub surowym. Dla usprawnienia organizacji tego handlu producenci sami poczynili już pewne kroki, zmierzające do właściwego oczyszczania i przygotowywania produktu. Praca w tym kierunku mogłaby być znacznie ułatwiona przez pomoc ze strony Rządu w formie wydania właściwych przepisów, faworyzujących wywóz odpowiednio przygotowanych towarów.

Wywóz produktów drzewnych, który stanowił 17% ogólnego wywozu, był mniejszy aniżeli w r. 1928 z powodu ograniczenia ruchu budowlanego w tych państwach, które były głównemi rynkami dla polskiego drzewa.

Znamienny był rozwój wywozu wyrobów metalowych i włókienniczych, który trwał w ciągu całego roku. Stan rynków wywozowych dla tych towarów był lepiej opracowany, niż dla innych produktów i dlatego podczas słabego handlu na rynku wewnętrznym, co miało miejsce w 1929 r., wywóz wykazywał tendencję wzrostu. W szczególności miało to miejsce w odniesieniu do wyrobów włókienniczych, pomimo ostrego współzawodnictwa zagranicą. Większość wywozu metali i wyrobów metalowych stanowią cynk, oraz wyroby żelazne i stalowe, jak rury, szyny i blacha stalowa. Polska jest trzecim z kolei pod względem wielkości producentem cynku. Z wyrobów włókienniczych wywozi się głównie przędzę wełnianą i bawełnianą oraz tkaniny wełniane. Wywóz przędzy wełnianej wzrósł o 91% w porównaniu z r. 1928, a tkanin wełnianych o 132%. Tkanin bawełnianych wywieziono nieco mniej.

Prawna stabilizacja złotego w październiku 1927 r. wpłynęła na wzmocnienie zaufania do kraju i na rozszerzenie zagranicznego kredytu dla kupców, przemysłowców i instytucyj bankowych. Natychmiastowym tego skutkiem była poprawa ogólnej sytuacji gospodarczej. W 1928 r. nastąpił w całym kraju pewien rozrost przemysłu i handlu, a Polska przeżyła w tym roku może najbardziej pomyślny w swej historji okres dwunastomiesięczny.

W drugiej połowie 1928 r. stało się widocznem, że rozmiary kredytu zostaną w 1929 r. poważnie zmniejszone i jeżeliby przeto obroty gospodarcze Polski pozostały nadal nadmiernie ożywione, a przywóz dla zaspokojenia potrzeb przemysłu utrzymywał się na poziomie poprzednich miesięcy, wówczas trzeba byłoby uciec się do rezerw kruszcowych kraju i dewiz, aby regulować należności.

Aby zapobiec tej zagrażającej sytuacji Bank Polski zastosował politykę łagodnych ograniczeń kredytowych, Rząd ograniczył swą politykę inwestycyjną, a przeciw nadmiernemu optymizmowi zostało ogłoszone ogólne ostrzeżenie. Podczas gdy ostrożna polityka Banku Pol-

skiego i Rządu przeciwdziałała dalszej ekspansji życia gospodarczego, życie gospodarcze poczęło samo wchodzić w okres depresji spowodowanej surową zimą 1929 r. i temi przyczynami, które są nieodłącznie związane z nowem państwem, znajdującem się w procesie odbudowy. W związku z obecnym brakiem kapitału obrotowego zużytkowanie jego musi być bardzo ostrożne, gdyż podczas ożywienia gospodarczego istnieje zawsze niebezpieczeństwo, że kapitał ten zostanie zużyty na trwałe inwestycje, jak budynki i maszyny, przechodząc w stan zamrożenia, które powoduje zakończenie tego wybitnie aktywnego okresu rozwoju gospodarczego. W miarę zwiększania się w kraju kapitału obrotowego te okresy depresji będą coraz rzadsze.

Podczas gdy bilans handlowy w ostatnich sześciu miesiącach wykazał potencjonalną zdolność eksportową kraju, to z wyjątkiem tego obecnego wzrostu, wysokość wywozu w okresie kilku lat była względnie stała. Jednak stosunek wywozu do przywozu zależy od tylu przejściowych wpływów, że charakter bilansu handlowego można ostatecznie ustalić wtenczas, gdy nastąpi w kraju dalszy rozwój kredytu i życia gospodarczego. Tymczasowo na podstawie wszystkich oznak wydaje się, że ani Rząd, ani Bank Polski nie zamierzają odstąpić od zdrowej polityki gospodarczej i finansowej, jaka jest przez nich stosowana w odniesieniu do bilansu handlowego Polski.

CZĘŚĆ IV.

Położenie gospodarcze.

Ogólne położenie gospodarcze. W czwartym kwartale 1929 r. nastąpił zdecydowanie niekorzystny zwrot w sytuacji gospodarczej Polski. Chociaż niektóre gałęzie przemysłu wykazywały już poprzednio pewne osłabienie, to jednak wyjątkowa żywotność kopalń węgla i hut wystarczyła, ażeby utrzymać całość produkcji na wysokim poziomie aż do listopada; a gdy i w tych gałęziach nastąpił raptowny spadek, wówczas stało się widocznem, że rozpoczął się okres zastoju. Biorąc pod uwagę szybkość, z jaką państwo kroczyło naprzód, tego rodzaju recesja nie była niespodziewaną. Jej przyczyny i prawdopodobny okres trwania mogą być wyjaśnione jedynie warunkami sytuacji międzynarodowej, której oddziaływanie na Polskę jest coraz większe oraz wyjątkowo niskiemi cenami zbóż wewnątrz kraju, zwłaszcza żyta, co spowodowało kurczenie się popytu konsumenta do tego stopnia, że zbyt towarów stał się trudny, nawet po wyrzeczeniu się zysków.

Chociaż stan przemysłu i handlu pod względem zapasów gotówkowych jest jeszcze tak słaby, że poważna redukcja obrotu przez dłuższy okres czasu spowoduje przymusową likwidację, której można byłoby w przeciwnym wypadku uniknąć, to jednak sytuacja ta nie pogorszy się już prawdopodobnie, gdyby się nawet przypuściło, że warunki będą cięższe, niż obecnie. Psychologicznie życie gospodarcze jest obecnie lepiej przygotowane aniżeli poprzed-

nio do recesji, która jest naturalnem następstwem umiarkowanego okresu ożywienia. Banki odznaczają się naogół większą płynnością, aniżeli w ostatnich kilku latach i będą bezwątpienia starać się, ażeby w miarę możności przeciwstawiać się wpływom, które powodują stan depresji. Ogólne zapasy złota i dewiz w Banku Polskim zmniejszyły się cokolwiek w drugim kwartale, lecz od tego czasu wykazały stały stopniowy wzrost, a statutowe pokrycie natychmiast płatnych zobowiązań i biletów Banku nie obniżyło się nigdy od czasu stabilizacji w 1927 r. poniżej 60%.

Rolnictwo. Pod względem urodzaju rok 1929 był bardzo pomyślny dla polskiego rolnika. Zbiory czterech głównych zbóż były znacznie większe od przeciętnej z poprzednich 5 lat, a dobre urodzaje ziemniaków, buraków cukrowych i pasz złożyły się na to, że rok ten był ogólnie pomyślniejszy pod względem produkcji. Ruch cen jednakże był tak niekorzystny, że wykluczył prawie ludność wiejską od zakupów. Światowy spadek cen zboża został spotęgowany w Polsce przez takie czynniki, jak brak kredytu, wysoka stopa procentowa i niedostateczna organizacja handlowa. W październiku ceny żyta w Polsce były o 40% niższe od cen przeciętnych w ostatnich 3 latach. Podobnie ceny jęczmienia były o 37%, owsa o 40% i pszenicy o 25% niższe. Porównanie przeciętnych rocznych cen pszenicy i żyta w Polsce i zagranicą przedstawione jest w rocznem sprawozdaniu Banku Polskiego w sposób następujący:

(W złotych za 100 kg).

	Pszenica			Żyto		
Rok	Warszawa	Berlin	Chicago	Warszawa	Berlin	Chicago
1926/27	52·90	58·16	46·83	41·66	51·20	36·75
1927/28	53·97	53·25	45·37	43·89	52·27	39·60
1928/29	47·90	46·47	38·89	34·52	43·62	36·13

Tendencja zniżkowa cen zbożowych nie została jeszcze powstrzymana i rolnicy są zmuszeni często w dobie obecnej przyjmować na miejscu w swych gospodarstwach cenę

tak niską jak 19 złotych za 100 kg żyta. Sprzedaż nawozów sztucznych, która na wiosnę była wyższa, niż w latach poprzednich uległa na jesieni znacznej zniżce. Przywóz maszyn rolniczych zmniejszył sie znacznie z 37,781.000 zł. w 1928 r. do 27,051.000 zł. w 1929 r., pomimo że przemysł krajowy ograniczył również swą produkcję w odpowiednim, jeśli nie w większym stopniu.

Zniesienie przez Rząd ograniczeń wywozu zboża ożywiło znacznie wywóz zagranicę w 1929 r., który to ruch przyczynił się głównie do tego, że Polska posiadała od lipca co miesiąc dodatni bilans handlowy. Pod wpływem praktyki, która zapewniła współzawodnikom przewagę na rynkach zagranicznych, Rząd postanowił na jesieni udzielać polskim eksporterom premij w wysokości 6 zł. od 100 kg pszenicy i żyta oraz 4 zł. od owsa i jęczmienia. Wywóz żyta w 1929 r. dosięgnął kwoty 59,061.000 zł., w porównaniu z 3,117.000 zł. w r. 1928, podczas gdy wywóz jęczmienia wyniósł 81,923.000 zł., w stosunku do 46,202.000 zł. w roku poprzednim.

Warunki atmosferyczne były bardzo pomyślne dla prac jesiennych w polu, a ostatnie sprawozdania o stanie zbóż ozimych są zadowalniające.

Pokrywa śnieżna jest nieznaczna, ale, ponieważ zima była dotychczas łagodna, nie było większych strat z powodu mrozu.

Przemysł i Handel. Ubiegły rok był wyjątkowo pomyślny dla polskiego przemysłu węglowego, a ogólna produkcja przekroczyła po raz pierwszy liczby przedwojenne. Z powodu wyjątkowo ostrej zimy zapasy zostały zupełnie wyczerpane na początku roku i były wówczas okresy, w których zapotrzebowanie nie mogło być w całości zaspokojone. Mocna sytuacja utrzymała się nadal nawet w ciągu lata, kiedy następuje zwykle sezonowy spadek zamówień, ponieważ odbiorcy, pamiętając trudności w otrzymywaniu zamówień w czasie poprzedniej zimy, byli skłonni do czynienia zapasów na przyszłość. Wydobycie węgla

w roku 1929 wyniosło, według tymczasowych obliczeń, 46,212.000 tonn, w porównaniu z 40,690.000 tonn w r. 1928, wzrosło przeto o 13·5%. Przy końcu roku jednak nastąpiło znaczne osłabienie zamówień. Zima rozpoczęła się tak łagodnie, że kupcy, widząc powolne zmniejszanie się własnych zapasów uważali, że bezpieczniej będzie powstrzymać się przez pewien czas od zakupów, skutkiem czego zwykłe ożywienie handlu wewnętrznego, występujące pod wpływem chłodów, zawiodło całkowicie, a w kopalniach poczęły się gromadzić zwały. Wywóz węgla z Polski dał bardzo dobry wynik za ten rok, t. j. mniejwięcej o 300.000 tonn mniej, niż w niezwykle pomyślnym roku 1926, kiedy został wyzyskany strajk w Anglji.

Z powodu słabego rozwoju rynków eksportowych polscy kupcy drzewni doznali trwałego zawodu, nie widząc możliwości poprawy w niedalekiej przyszłości. Łagodna zima będzie wstrzymywać w tym sezonie pracę w lasach, lecz wobec nadmiernej dotychczas podaży na rynku wewnętrznym i zagranicą, to przypadkowe jej ograniczenie może okazać się na dłuższą metę raczej pomyślne. Ceny drzewostanu w lasach państwowych nie zostały jeszcze obniżone do tego poziomu, który umożliwiłby polskim kupcom łatwe współzawodnictwo na rynkach zagranicznych, a sytuacja ich pogorszyła się ostatnio skutkiem podwyższenia taryfy na kolejach polskich.

Sprzedaż maszyn i narzędzi rolniczych stanowiła na jesieni zapewne nie więcej, niż połowę obrotu w tym samym sezonie 1928 r. Przemysł krajowy ograniczył naogół swe zatrudnienie do 6 godzin dziennie, zwalniając pozatem pewną ilość robotników. Zarówno fabryki jak i kupcy mają duże zapasy z rozpoczęciem nowego roku i często byli zmuszeni prolongować terminy płatności za towary już sprzedane.

Produkcja hut utrzymała się na wysokim poziomie podczas pierwszej połowy 1929 r., przewyższając nawet nieznacznie wynik za okres 6-miesięcy 1928 r. W listo-

padzie i grudniu nastąpił silny spadek zarówno zamówień, jak i produkcji, skutkiem czego tymczasowe zestawienie za cały rok wykazuje tylko nieznaczną zwyżkę w produkcji surówki żelaza i rur w porównaniu z rokiem 1928, podczas gdy produkcja stali i wyrobów walcownianych spadła o 4·2% względnie o 7·9%. Zamówienia, rozdzielone przez syndykat, były o 204.000 tonn, względnie o 28·6% mniejsze, aniżeli w roku 1928 skutkiem znacznego spadku zarówno zamówień rządowych, jak i prywatnych. Zwłaszcza zapotrzebowanie żelaza handlowego i materjałów dla przemysłu metalowego zmniejszyło się stopniowo w ciągu drugiej połowy roku. Ten stan spowodował zmniejszenie się zatrudnienia z 49.011 w końcu listopada do 47.146 w końcu grudnia. Konsekwentne wysiłki, dokonywane celem zrównoważenia niepomyślnej konjunktury wewnątrz drogą zwiększenia wywozu, dały wyniki dobre, jednak nie były one wystarczające, by wyrównać całkowicie zniżkę handlu wewnętrznego.

Przemysł włókienniczy, pomimo widocznego zmniejszania się zapotrzebowania nie zdołał w dostatecznym stopniu ograniczyć produkcji. Większość fabryk w Łodzi pracowała przy końcu roku tylko trzy do czterech dni w tygodniu, a fabrykanci, obciążeni nadmiernemi zapasami, byli zmuszeni sprzedawać towar poniżej kosztów produkcji w celu otrzymania gotówki. W czasie od stycznia do listopada 1929 roku zatrudnienie w przemyśle spadło z 179.166 do 156.735 robotników.

Rynek pieniężny. Ciągły brak gotówki i kredytu był charakterystycznem zjawiskiem przez cały rok 1929. Zmniejszenie się działalności przemysłowej przy końcu roku osłabiło w pewnym stopniu zapotrzebowanie z tej dziedziny gospodarczej, lecz obniżenie stopy procentowej miało raczej charakter lokalny i dotyczyło jedynie pierwszorzędnego materjału wekslowego. Z drugiej strony, niezwykle niskie ceny zbóż obniżyły w takim stopniu dochód rolników, że odczuwali oni wielkie trudności w spłacaniu swych zwykłych zobo-

wiązań i utrzymywali stały nacisk w zakresie kredytu rolnego. W tych warunkach banki wraz z Bankiem Polskim na czele stosowały ostrożną politykę i dokładając wszelkich starań, ażeby zaspokoić uzasadnione żądania, badały bardzo dokładnie materjał wekslowy.

Wkłady w bankach wzrastały znacznie wolniej, a w drugim kwartale roku wykazały faktyczny spadek w cyfrze ogólnej w porównaniu z pierwszym, co było spowodowane wycofaniem poważnych sum przez instytucje rządowe, samorządowe i inne władze. Wzrost wkładów w prywatnych bankach akcyjnych był nieprzerwany, wynosząc przeciętnie około 11 miljonów zł. miesięcznie. Stosunek wkładów bezterminowych do ogólnej sumy wkładów wszystkich rodzajów obniżył się z końcem trzeciego kwartału 1929 r. na korzyść wkładów oszczędnościowych i terminowych, które łącznie wykazały odpowiedni przyrost w porównaniu z końcem 1928 roku.

Podane poniżej zestawienie wykazuje wzrost wkładów w r. 1929 [1]):

INSTYTUCJE	W miljonach złotych			
	1928	1929		
	31. XII.	31. III.	30. VI.	30. IX.
Ogółem. . .	2,542.0	2,637.8	2,634.1	2,709.9
Bank Polski i banki państwowe.	949.0	945.3	882.4	866.5
Prywatne banki akcyjne	914.8	946.3	968.5	1,013.4
Kasy Oszczędn. i Spółdz. Kred.	678.2	746.2	783.2	830.0
Rodzaj wkładów:				
Wkłady bezterminowe (a vista).	1,235.4	1,228.4	1,118.7	1,140.2
„ terminowe	510.0	521.4	577.3	570.7
„ oszczędnościowe	796.6	888.0	938.1	999.0

[1]) Według rocznego sprawozdania Banku Polskiego.

Obieg pieniężny wzrósł z 1,539.400.000 złotych na 1-go stycznia do 1.599,700.000 złotych na 31 grudnia, czyli o 60,300.000 złotych za cały rok.

Stopa dyskontowa Banku Polskiego została podwyższona dnia 19-go kwietnia z 8% na 9%, pozostając na tym poziomie do 15 listopada, kiedy została obniżona do 8½%. Zmiany te pozostawały w mniejszym lub większym związku z akcją, podejmowaną przez inne poważne banki centralne Europy. Układ warunków nie jest jeszcze jednak tego rodzaju, by Bank Polski mógł wywierać decydujący wpływ na rynek pieniężny zapomocą swej polityki dyskontowej. Portfel wekslowy banku wzrósł z 641,000.000 zł. w dniu 31-go grudnia 1928 r. do 704,000.000 zł. w dniu 31 grudnia 1929 r., jakkolwiek maksimum w kwocie 745,000.000 złotych osiągnięte było w końcu października.

Od czasu ostatniego sprawozdania Doradcy suma kredytów specjalnych, przyznanych przez Bank Polski innym bankom na cele rejestrowego zastawu rolniczego, wzrosła z 44,000.000 złotych do 54,850.000 złotych. Z tej sumy wykorzystano do dn. 31 grudnia 1929 r. 35,617.000 złotych, co dowodzi, że rolnicy stają się coraz bardziej świadomi korzyści, jakie daje im ta forma kredytu. Jeśli z powyższej sumy 54,850.000 zł. odjąć 6,000.000 zł., stanowiących kredyt przeznaczony zbyt późno do rozdziału, to obecne rzeczywiste wykorzystanie funduszu, przyznanego przez Bank Polski na ten specjalny cel dosięgnie 72·9%.

Ceny i płace. Ogólny wskaźnik cen hurtowych, obliczony przez Główny Urząd Statystyczny, wykazał w ostatnim kwartale 1929 r. dalszy spadek do 92·2 w grudniu w porównaniu z 99·5 w odpowiednim miesiącu roku poprzedniego. Spadek dotknął zarówno produkty rolne, jak i przemysłowe, lecz w większym stopniu produkty rolne. Zniżka cen artykułów rolnych w okresie rocznym wyniosła według wskaźnika 13·7%, podczas gdy artykułów przemysłowych tylko 2·8%. Natomiast ceny detaliczne wykazały drobną zwyżkę w stosunku do roku poprzedniego. Pewna

zwyżka płac, która nastąpiła w czwartym kwartale dotyczyła głównie przemysłu górniczego i metalowego na Górnym Śląsku. Więcej znamienny jednak był wzrost bezrobocia, który przekroczył zwykłe granice sezonowości. Od 7-go grudnia 1929 r. do 11-go stycznia 1930, liczba bezrobotnych, zarejestrowanych w Państwowym Urzędzie Pośrednictwa Pracy, wzrastała przeciętnie o 16.500 osób tygodniowo. W tym samym czasie roku poprzedniego wzrost ten wynosił przeciętnie tylko 8.390 osób tygodniowo. Na początku nowego roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych wynosiła 186.427, w porównaniu z 126.429 w dniu 1-go stycznia 1929 r.

CHARLES S. DEWEY
ZAGRANICZNY CZŁONEK RADY BANKU POLSKIEGO
I DORADCA FINANSOWY RZĄDU POLSKIEGO.

ZAŁĄCZNIK I.

STAN DŁUGÓW PAŃSTWOWYCH

1 STYCZNIA 1930 ROKU

RODZAJ DŁUGÓW	W przeliczeniu na złote	Równowartość w dolarach 8,90 zł = $ 1,00
Długi zagraniczne		
Pożyczki	1.168,742.939	131,319.432
Długi wobec państw obcych (relief) .	2.153,204.430	241,933.083
Długi wobec instytucyj prywatnych . .	43,660.800	4,905.707
Długi likwidacyjne powojenne	325,186.205	36,537.775
Ogółem	**3.690,794.374**	**414,695.997**
Długi wewnętrzne		
Długi oprocentowane	495,574.497	55,682.527
Długi bezprocentowe	25,161.809	2,827.170
Razem	**520,736.306**	**58,509.697**
Ogólna suma długów państwowych . .	**4.211,530.680**	**473,205.694**

ZAŁĄCZNIK II.

WPŁYWY i WYDATKI BUDŻETOWE

OGÓŁEM

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rzeczywiste[1]) 1928-1929	Budżet 1929-1930	Preliminowany budżet 1930-1931	Kwiecień—Grudzień 1929	
				Rzeczywiste [1])	Odsetek sumy budżetowej
	W miljonach złotych				
Wpływy	3,008.6	2,955.0	2,943.0	2,261.8	77
Wydatki	2,839.6	2,935.8[2])	2,934.7	2,225.4	76
Nadwyżka wpływów	169.0	19.2	8.3	36.4	190
	W miljonach dolarów				
Wpływy	337.6	331.5	330.2	253.8	77
Wydatki	318.6	329.4	329.3	249.7	76
Nadwyżka wpływów	19.0	2.1	0.9	4.1	190

[1]) Dane tymczasowe.

[2]) Łącznie z pewnemi zatwierdzonemi wydatkami, które nie były włączone do preliminarza budżetowego, i które nie pozwalały na pewne zmniejszenia zaproponowane przez rząd, by wstawić je do pozycji zatwierdzonych wydatków. Z tego powodu ta suma jest większa od wymienionej w części I-ej tego sprawozdania.

ZAŁĄCZNIK III.

WPŁYWY BUDŻETOWE

W MILJONACH ZŁOTYCH

RODZAJ WPŁYWÓW	Rzeczywiste[1]) 1928-29	Budżet 1929-30	Preliminowany budżet 1930-31	Kwiecień-Grudzień 1929	
				Rzeczywiste[1])	Odsetek sumy budżet.
Podatki, razem	**1,737.8**	**1,601.7**	**1,573.5**	**1,320.2**	**82**
Podatek gruntowy	64.4	60.0	60.0	38.4	64
„ od nieruchomości miejskich	46.7	42.0	42.0	32.1	76
„ przemysł. i obrotowy	350.5	250.0	250.0	272.5	109
„ dochodowy	242.6	235.0	252.0	207.3	88
„ majątkowy	48.9	90.0	76.0	28.8	32
Inne podatki bezpośrednie. .	17.0	13.9	7.8	10.6	76
Grzywny, kary i odsetki . . .	44.9	20.0	20.0	34.0	170
Opłaty stemplowe i patentowe	198.9	195.6	195.8	152.7	78
Cła	425.2	425.0	386.0	315.4	74
Wewnętrzne podatki konsumcyjne	181.8	172.2	183.0	137.9	80
Dodatek 10% do podatków . .	116.9	98.0	100.9	90.5	92
Zyski z monopolów, razem	**890.3**	**904.5**	**938.1**	**665.8**	**74**
Tytoń	384.5	405.0	420.3	285.5	70
Spirytus	433.2	426.5	444.2	323.9	76
Sól	45.9	47.3	46.8	32.0	68
Inne[2])	26.7	25.7	26.8	24.4	95
Zyski z przedsiębiorstw państwowych, razem	**104.8**[3])	**164.6**	**147.0**	**86.5**	**59**
Koleje	—	68.4	45.8	—	—
Poczta i telegrafy	19.0	15.1	20.0	19.9	132
Lasy państwowe.	80.6	80.4	80.2	64.9	81
Wszystkie inne	5.2	0.7	1.0	1.7	243
Różne dochody administracyjne	**275.7**	**284.2**	**284.4**	**189.3**	**67**
Ogółem . . .	**3,008.6**	**2,955.0**	**2,943.0**	**2,261.8**	**77**

[1]) Dane tymczasowe.

[2]) Monopol zapałczany i Loterja Państwowa.

[3]) Ustawą z dnia 23 marca 1929 r. koleje zostały zwolnione od wpłaty do Skarbu swych dochodów za 1928-1929 rok.

ZAŁĄCZNIK IV.

WYDATKI BUDŻETOWE

W MILJONACH ZŁOTYCH

RODZAJ WYDATKÓW	Rzeczywiste[1]) 1928-29	Budżet[3]) 1929-30	Preliminowany budżet 1930-31	Kwiecień-Grudzień 1929 Rzeczywiste[1])	Kwiecień-Grudzień 1929 Odsetek sumy budżet.
Administracja ogólna, razem	**2,280.4**	**2.387.7**	**2,329.9**	**1,746.9**	**73**
Prezydent, Sejm, Senat, Rada Ministrów, Kontrola Państwowa	23.4	26.7	27.0	19.1	72
Ministerstwa:					
Spraw Zagranicznych . . .	55.7	55.7	56.4	46.5	83
„ Wojskowych . . .	840.4	842.8	837.2	642.8	76
„ Wewnętrznych . . .	248.7	256.4	254.4	182.9	71
Skarbu	170.0	155.6	147.2	102.8	66
Sprawiedliwości	115.8	133.2	133.4	91.0	68
Przemysłu i Handlu . .	55.3	57.8	53.4	51.5	89
Komunikacji	16.1	19.2	18.7	24.2	126
Rolnictwa	52.9	61.5	58.5	38.3	62
Wyznań Religijnych i Oświecenia Publiczn.	419.5	472.5	458.8	331.4	70
Robót Publicznych	137.4	163.3	158.9	124.8	76
Pracy i Opieki Społecznej	62.2	66.1	65.8	44.2	67
Reform Rolnych	80.6	73.9	57.2	45.3	61
Poczt i Telegrafów	2.4	3.0	3.0	2.1	71
Emerytury	122.7	125.8	127.0	121.1	96
Renty inwalidzkie i pensje .	156.7	153.1	160.8	122.7	80
Długi państwowe	228.1	247.3	296.8	209.3	85
Niedobory niektórych przedsiębiorstw państwowych .	20.6	21.9	20.2	25.4	116
Ogółem . . .	**2,808.5**[2])	**2,935.8**	**2,934.7**	**2,225.4**	**76**

[1]) Dane tymczasowe.

[2]) Cyfry te nie obejmują 31,1 milj. zł, wydanych po 31 marca 1929 r., które zostały włączone do poprzedniego roku skarbowego i w związku z tem pozycja „Ogółem" jest mniejsza o tę sumę w porównaniu z odpowiednią pozycją w aneksach Nr. 2 i 5.

[3]) Zobacz uwagę przy II załączniku.

ZAŁĄCZNIK V.

BUDŻET ROKU 1930—1931

ANALIZA DOCHODÓW I WYDATKÓW (w przybliżeniu) [1]

W MILJONACH ZŁOTYCH

I. Tranzakcje bieżące			
Wpływy			
Ogólne wpływy budżetowe, określone jako „zwyczajne"		2,744	
Ogólne wpływy budżetowe, określone jako „nadzwyczajne", nie mające jednak charakteru tranzakcyj majątkowych, mianowicie: podatek majątkowy (76 milj.), 10% dodatek podatkowy (101), podniesienie taryf pocztowych i kolejowych (11) i danina lasowa (1). . . .		189	
Przedsiębiorstwa i monopole: nadwyżka dochodów zwyczajnych nad rozchodami zwyczajnemi	1,354		
Po potrąceniu wpłat do budżetu ogólnego	1,085		
Pozostałość nadwyżki dochodów, przeznaczona na inwestycje majątkowe		269	
Ogólna suma wpływów bieżących netto			3,202
Wydatki			
Ogólne wydatki budżetowe, określone jako „zwyczajne"		2,746	
Ogólne wydatki budżetowe, określone jako „nadzwyczajne", nie zwiększające jednak majątku Państwa ani nie zmniejszające długów.		7	
Ogólna suma wydatków bieżących netto			2,753 [2]
Nadwyżka wpływów z tranzakcyj bieżących			449
II. Inwestycje majątkowe i fundusze przeznaczone na ten cel			
Źródła funduszów na inwestycje			
Nadwyżka wpływów bieżących, jak wyżej		449	
Nadwyżka kolejowa z lat ubiegłych		25	
Wpływy nadzwyczajne zmniejszające majątek Państwa (sprzedaż lub likw. posiadłości, spłata nakładów etc.)			
Budżet ogólny		10	
Przedsiębiorstwa		4	
Pożyczki dla Poczty i Telegrafu z funduszu „F" . . .		5	
Ogólna suma funduszów na inwestycje			493
Inwestycje majątkowe (wydatki nakładowe na trwałe ulepszenia i posiadłości)			
Wydział administracji ogólnej		162	
Przedsiębiorstwa		291	
Monopole		32	
Ogólna suma inwestycyj majątkowych			485 [2]
Pozostałość, nadwyżka budżetu ogólnego			8

[1] W analizie powyższej, opracowanej przez Doradcę Finansowego (a nie przez Ministra Skarbu) nie chodzi o kompletne rozgraniczenie tranzakcyj majątkowych od innych. W szczególności tylko pozycje, mające wyraźny charakter wydatków nakładowych, zwiększających stały majątek Państwa wydzielone są z pozostałych pozycyj rozchodowych. Poza tem do tranzakcyj bieżących włączone są nietylko wydatki na amortyzację długów, lecz różne inne pozycje, jak np. zasiłki w formie pożyczek, udzielane samorządom, rolnictwu i t. d., które wzmacniają aktywa Państwa i dlatego faktycznie posiadają charakter tranzakcyj majątkowych. Wydzielenie tych wszystkich pozycyj wymagałoby nieuzasadnionego wysiłku oraz w niektórych wypadkach mniej lub więcej samowolnego określenia charakteru wydatków.

[2] Suma ta jest ogólna. By uzgodnić ją z podaną na innem miejscu sumą wydatków budżetowych 2,934.741 złotych, należy pamiętać, że ta ostatnia suma nie uwzględnia ogółu wydatków przedsiębiorstw i monopoli państwowych, lecz tylko wypłatę netto ze Skarbu na rachunek tych przedsiębiorstw, które mają ponieść stratę.

ZAŁĄCZNIK VI.

ZESTAWIENIE MIESIĘCZNE DOCHODÓW I WYDATKÓW BUDŻETOWYCH [1]

W TYSIĄCACH ZŁOTYCH

	Dochody			Wydatki		
	1927-1928	1928-1929	1929-1930	1927-1928	1928-1929	1929-1930
Kwiecień	202,546	222,477	250,936	166,051	213,199	245,311
Maj	209,956	244,034	245,311	189,804	230,290	240,598
Czerwiec	198,832	216,581	232,581	180,039	206,209	232,066
Pierwszy kwartał .	**611,334**	**683,092**	**728,828**	**535,894**	**649,698**	**717,975**
Lipiec	203,661	232,211	251,806	177,058	223,985	250,970
Sierpień	192,258	233,794	233,061	164,274	230,582	231,762
Wrzesień	193,846	238,382	238,823	181,597	228,081	236,288
Drugi kwartał . . .	**589,765**	**704,387**	**723,690**	**522,929**	**682,648**	**719,020**
Październik . . .	233,050	261,420	270,757	209,633	256,420	267,313
Listopad	279,405	279,350	273,555	237,307	257,984	270,422
Grudzień	255,191	296,128	264,957	248,881	265,217	250,688
Trzeci kwartał . . .	**767,646**	**836,898**	**809,269**	**695,821**	**779,621**	**788,423**
Styczeń	254,999	256,872		228,970	227,461	
Luty	238,903	249,349		233,412	203,466	
Marzec	306,179	278,045		286,773	265,570	
Czwarty kwartał .	**800,081**	**784,266**		**749,155**	**696,497**	
Dodatkowy okres [2]	—	—		50,591	31,135	
Ogółem . . .	**2.768,826**	**3.008,643**		**2.554,390**	**2.839,599**	

[1]) Cyfry tymczasowe.

[2]) Okres w którym pewne zatwierdzone wydatki, w całości nie zużyte podczas poprzedniego roku fiskalnego, mogły być kontynuowane.

ZAŁĄCZNIK VII.

DOCHODY MIESIĘCZNE Z CEŁ[1]

MIESIĄCE	W miljonach złotych				W tysiącach dolarów[2]			
	1926 r.	1927 r.	1928 r.	1929 r.	1926 r.	1927 r.	1928 r.	1929 r.
Styczeń	12.0	19.0	25.7	36.8	1,596	2,128	2,882	4,133
Luty	11.3	16.3	37.5	27.5	1,509	1,832	4,206	3,087
Marzec	14.9	27.0	56.5	32.9	1,910	3,032	6,339	3,686
Kwiecień	16.4	23.0	28.0	43.2	1,824	2,584	3,142	4,850
Maj	13.2	32.4	40.2	36.0	1,255	3,640	4,507	4,037
Czerwiec	14.3	22.1	30.3	32.6	1,421	2,478	3,395	3,662
Lipiec	16.8	29.6	37.8	32.9	1,887	3,324	4,245	3,690
Sierpień	15.9	21.9	33.8	30.0	1,785	2,461	3,791	3,369
Wrzesień	16.4	28.7	42.7	33.3	1,836	3,224	4,791	3,731
Październik . . .	18.8	26.2	34.3	36.7	2,107	2,940	3,850	4,120
Listopad	18.1	33.8	39.7	38.8	2,026	3,796	4,457	4,358
Grudzień.	21.2	34.4	41.2	31.9	2,377	3,861	4,621	3,575

[1]) Dane tymczasowe.

[2]) Przeliczone: od lipca 1926 r. do dziś podług obecnej równi (1 złoty = $ 0.1122), co odpowiada ściśle obecnemu kursowi bieżącemu, od stycznia do czerwca 1926 r. w/g. przeciętnych kursów miesięcznych.

BIULETYN
BANKU POLSKIEGO

Wszystkie tablice
oprócz trzech pierwszych oparte są na publikacjach
Głównego Urzędu Statystycznego

Niektóre liczby za ostatnie miesiące są tymczasowe, oprócz liczb zawartych w trzech pierwszych tablicach i zostaną w następnych biuletynach poprawione.

1. GŁÓWNE POZYCJE BILANSU BANKU POLSKIEGO

W MILJONACH ZŁOTYCH

	1928 Czerw. 30	1928 Grudz. 31	1929 Marzec 31	1929 Czerw. 30	1929 Wrzes. 30	1929 Paźdz. 31	1929 Listop. 30	1929 Grudz. 31
AKTYWA								
Złoto								
a) w skarbcu	380.5	425.7	426.8	430.9	432.3	432.5	520.8	521.0
b) zagranicą	220.7	195.4	195.4	195.4	231.9	249.8	161.7	179.6
Srebro	3.5	.5	1.1	1.5	2.1	2.3	2.3	—[2])
Waluty, dewizy i należności zagraniczne								
zaliczone do pokrycia	523.7	527.1	529.9	437.7	422.1	412.0	422.8	418.6
niezaliczone do pokrycia	209.8	186.8	129.0	82.4	95.6	100.3	94.2	107.6
Polskie monety srebrne i bilon	1.1	1.0	.6	.7	.7	.8	.8	.2
Portfel wekslowy	581.5	640.7	704.0	741.4	725.8	745.0	721.0	704.2
Pożyczki zastawowe i papiery procentowe	63.5	95.2	92.7	95.1	82.3	79.0	79.2	82.9
Dług Skarbu Państwa	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0
Inne aktywa [1])	159.0	195.1	167.2	196.0	242.9	233.2	234.8	258.5
PASYWA								
Kapitał zakładowy	150.0	150.0	150.0	150.0	150.0	150.0	150.0	150.0
Fundusz zapasowy	94.4	94.4	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Natychmiast płatne zobowiązania i obieg biletów bankowych	1,779.2	1,819.5	1,845.5	1,766.1	1,794.1	1,803.7	1,780.4	1,808.1
Obieg biletów bankowych	1,184.0	1,295.3	1,333.3	1,298.5	1,354.4	1,392.2	1,366.1	1,340.2
Inne pasywa	146.5	228.6	176.2	190.1	216.6	226.2	232.2	239.5
Stopa dyskontowa	8.0	8.0	8.0	9.0	9.0	9.0	8.5	8.5

[1]) W pozycji tej uwzględnione są papiery funduszu zapasowego, nieruchomości i inne aktywa.

[2]) Dnia 31-go grudnia 1929 roku, pozycja „Srebro" została włączona do pozycji „Inne aktywa".

2. OBIEG PIENIĘŻNY

W MILJONACH ZŁOTYCH

Koniec miesiąca	Ogółem	Bilety B. P.	Bilon i bilety państwowe	W tem			
				Bilety państwowe	Bilon	W tem	
						Srebro	Nikiel i bronz
Czerwiec . . 1928	1,434.3	1,183.9	250.4	107.3	143.1	83.6	59.5
Wrzesień . . „	1,515.5	1,261.4	254.1	108.9	145.2	81.5	63.7
Grudzień . . „	1,539.3	1,295.3	244.0	98.9	145.1	81.0	64.1
Styczeń . . . 1929	1,451.6	1,222.1	229.5	88.3	141.2	80.4	60.8
Luty . . . . „	1,479.8	1,248.8	231.0	89.8	141.2	80.7	60.5
Marzec . . . „	1,571.8	1,333.3	238.6	96.1	142.5	81.6	60.9
Kwiecień . . „	1,505.4	1,274.2	231.2	91.1	140.1	81.0	59.1
Maj . . . . . „	1,471.0	1,244.5	226.5	87.6	138.9	80.0	58.9
Czerwiec . . „	1,532.5	1,298.5	234.0	94.2	139.8	78.9	60.9
Lipiec . . . „	1,535.5	1,295.4	240.1	96.7	143.4	80.0	63.4
Sierpień . . „	1,613.9	1,359.4	254.5	98.5	156.0	87.8	68.2
Wrzesień . . „	1,614.0	1,354.4	259.6	96.6	163.0	92.6	70.4
Październik . „	1,661.8	1,392.2	269.6	85.1	184.5	110.3	74.2
Listopad . . „	1,633.4	1,366.1	267.3	73.0	194.3	120.0	74.3
Grudzień . . „	1,599.7	1,340.2	259.5	63.8	195.7	122.3	73.4

3. KURS DOLARA I FUNTA SZTERLINGA W WARSZAWIE

(PRZECIĘTNY MIESIĘCZNY)

	Złotych za 1 dolara			Złotych za 1 £		
	1927	1928	1929	1927	1928	1929
Styczeń	8.99	8.90	8.90	43.71	43.46	43.25
Luty	8.95	8.90	8.90	43.51	43.46	43.28
Marzec.	8.95	8.90	8.90	43.53	43.50	43.28
Kwiecień.	8.93	8.90	8.90	43.46	43.52	43.28
Maj	8.93	8.90	8.90	43.45	43.52	43.27
Czerwiec	8.93	8.90	8.90	43.44	43.51	43.24
Lipiec	8.93	8.90	8.90	43.43	43.38	43.26
Sierpień	8.93	8.90	8.90	43.48	43.28	43.25
Wrzesień	8.93	8.90	8.90	43.51	43.25	43.24
Październik . . .	8.91	8.90	8.90	43.46	43.23	43.42
Listopad	8.90	8.90	8.90	43.45	43.29	43.49
Grudzień.	8.90	8.90	8.89	43.52	43.27	43.47

4. WSKAŹNIKI: HURTOWY, DETALICZNY I KOSZTÓW UTRZYMANIA

1927 = 100	Ceny hurtowe			Ceny detaliczne (Warszawa)	Koszty utrzymania (Warszawa)
	Wskaźn. ogólny	Artykuły rolne	Artykuły przemysłowe		
Czerwiec 1927	101.5	103.6	99.9	100.2	100.9
Lipiec . . . . . . „	102.1	104.5	100.2	98.9	97.7
Sierpień . . . . . „	101.4	101.4	101.4	98.9	98.6
Wrzesień . . . . . „	100.7	99.2	102.1	100.6	99.4
Październik . . . . „	100.7	98.4	102.5	100.8	100.9
Listopad . . . . . „	101.6	99.4	103.1	101.8	103.2
Grudzień . . . . . „	101.2	97.3	103.7	101.5	102.6
Styczeń 1928	99.7	94.4	103.8	101.6	101.9
Luty . . . . „	99.1	93.9	103.0	100.7	100.3
Marzec . . . . . . „	102.1	100.5	103.2	101.8	101.1
Kwiecień . . . . . „	104.7	104.0	105.3	102.8	102.3
Maj . . . . „	103.4	102.0	104.7	103.3	102.8
Czerwiec . . . . . „	102.5	100.3	104.6	104.5	103.2
Lipiec . . . . . . „	101.9	98.8	104.5	104.9	103.9
Sierpień . . . . . „	100.2	95.0	104.3	103.5	103.5
Wrzesień . . . . . „	99.7	94.7	103.8	104.2	103.5
Październik . . . . „	99.9	94.6	104.2	104.6	104.4
Listopad . . . . . „	99.9	94.1	104.7	105.2	106.1
Grudzień . . . . . „	99.5	93.9	104.1	104.5	105.9
Styczeń 1929	97.5	89.5	104.0	104.9	105.5
Luty . . . . . . „	98.8	92.3	103.9	107.7	108.2
Marzec . . . . . . „	99.0	91.6	104.7	106.7	105.6
Kwiecień . . . . . „	98.3	90.3	104.3	106.5	106.0
Maj . . . . „	95.4	84.2	104.1	111.4	106.0
Czerwiec . . . . . „	95.1	84.3	103.5	109.1	104.4
Lipiec . . . . . . „	95.5	85.1	103.4	109.0	104.6
Sierpień . . . . . „	95.1	84.3	103.2	107.7	103.9
Wrzesień . . . . . „	93.9	82.0	102.9	105.3	104.1
Październik . . . . „	93.1	80.6	102.7	105.0	104.8
Listopad . . . . . „	94.7	84.5	102.1	105.8	106.1
Grudzień . . . . . „	92.2	80.2	101.3	106.3	106.9

5. KRÓTKOTERMINOWE KREDYTY BANKOWE W POLSCE

W MILJONACH ZŁOTYCH

	1928				1929		
	Marzec 31	Czerw. 30	Wrzes. 30	Grudz. 31	Marzec 31	Czerw. 30	Wrześ. 30
Ogółem. . .	**2,188.3**	**2,446.9**	**2,691.9**	**2,718.3**	**2,884.3**	**3,003.5**	**3,160.4**
Bank Polski.	544.5	640.8	743.9	731.9	789.7	832.6	804.9
Banki państwowe . .	*558.6*	*614.4*	*648.6*	*650.4*	*637.8*	*679.6*	*751.3*
W tem:							
Bank Gospod. Kraj .	274.1	276.0	283.0	267.6	240.8	251.3	270.4
Państw. Bank Rolny	248.2	301.1	329.2	353.1	374.9	408.6	462.0
P. K. O.	36.3	37.3	36.4	29.7	22.1	19.7	18.9
Banki akcyjne . . .	899.0	981.0	1.071.8	1,104.2	1,229.2	1,225.4	1,332.3
Oddziały b-ków zagr.	139.7	157.7	172.0	177.7	165.4	200.9	208.2
Banki komunalne(2).	23.0	29.6	33.3	33.5	36.6	40.8	40.5
Centralna Kasa Spółek Rolniczych . .	23.5	23.4	22.3	20.6	25.6	24.3	23.2

6. STAN WKŁADÓW PRYWATNYCH

WE WSZYSTKICH BANKACH ŁĄCZNIE Z WKŁADAMI OSZCZĘDNOŚCIOWEMI

W MILJONACH ZŁOTYCH

	1928				1929		
	Marzec 31	Czerwiec 30	Wrzesień 30	Grudzień 31	Marzec 31	Czerwiec 30	Wrzes. 30
Ogółem . .	**2,154.7**	**2,442.0**	**2,452.1**	**2,542.0**	**2,637.8**	**2,634.1**	**2,709.9**
Bank Polski . .	175.5	170.3	130.5	182.4	198.2	137.9	132.4
Banki państw.[1])	661.8	725.8	753.5	726.0	697.0	692.9	681.3
Banki akc.[2]) . .	781.3	927.4	885.3	912.1	943.1	965.4	1,010.0
Kasy oszczędn. i spółdz. kred.	503.0	582.0	643.0	678.2	746.2	783.2	830.0
Banki komun..	31.4	34.6	37.5	40.6	50.1	51.6	52.8
Centr. Kasa Sp. Rolniczych .	1.7	1.9	2.3	2.7	3.1	3.1	3.4

[1]) Bank Gospodarstwa Krajowego, Państwowy Bank Rolny i P. K. O.

[2]) Łącznie z oddziałami banków zagranicznych.

7. PRODUKCJA GÓRNICZO-HUTNICZA

W TYSIĄCACH TONN

	1913	1925	1926	1927	1928	1928 styczeń-listop.	1929 styczeń-listop.	1929 listop.
Węgiel kamienny	40.972	29.081	35.747	38.084	40.588	37.139	42.214	4.115
Ropa naftowa . .	1.071	812	796	723	741	681	622	57
Sole potasowe . .	2	179	208	276	333	303	305	20
Sól kuchenna . .	189	330	339	378	401	370	371	33
Rudy żelazne . .	474	214	317	541	691	644	606	55
Rudy cynk. i ołow.	563	396	423	360	383	258	532	90
Surówka żelaza .	1.055	315	327	618	683	625	659	59
Stal	1.619	782	788	1.244	1.437	1.309	1.293	105
Wytwory walcow.	1.222	585	562	924	1.059	974	901	76
Cynk	192	114	124	150	162	147	154	13

8. PRODUKCJA WĘGLA, SURÓWKI ŻELAZA I STALI

W TYSIĄCACH TONN

	Węgiel			Surówka żelaza			Stal		
	1927	1928	1929	1927	1928	1929	1927	1928	1929
Styczeń . .	3.698	3.454	4.039	42.3	59.0	61.5	98.5	104.1	142.7
Luty . . .	3.409	3.271	3.285	42.6	54.5	48.5	94.2	102.3	118.6
Marzec . .	3.002	3.509	3.808	47.7	58.0	59.9	114.4	118.2	126.3
Kwiecień .	2.599	2.981	3.734	47.9	54.9	61.0	97.4	108.1	125.1
Maj	2.731	3.060	3.395	48.0	54.7	63.7	96.5	111.6	120.7
Czerwiec .	2.773	3.192	3.503	46.8	53.8	58.3	102.8	116.3	116.7
Lipiec . .	3.077	3.248	4.024	51.4	56.1	65.7	111.5	122.3	112.9
Sierpień .	3.189	3.416	3.942	56.6	56.8	64.9	115.0	128.4	111.8
Wrzesień .	3.254	3.401	3.951	59.2	56.4	58.1	110.7	127.2	103.5
Październik	3.406	3.848	4.401	62.4	62.9	57.7	104.3	139.2	109.9
Listopad .	3.436	3.770	4.115	55.6	59.1	59.1	106.2	131.3	105.0
Grudzień .	3.446	3.449		57.6	57.5		95.0	128.0	
Przeciętna miesięczna	3.169	3.384	3.836	51.5	57.0	59.9	103.9	119.0	117.5

9. ZATRUDNIENIE I BEZROBOCIE

Koniec miesiąca	Liczba zarejestrowanych zatrudnionych ogółem			Liczba zarejestrowanych bezrobotnych ogółem		
	1927	1928	1929	1927	1928	1929
Styczeń . .	703.862	779.596	829.442	208.536	179.602	160.843
Luty . . .	710.220	795.503	815.270	213.592	178.403	177.462
Marzec . .	708.221	819.141	829.216	205.770	167.022	176.539
Kwiecień .	724.512	852.763	865.963	190.578	154.656	151.519
Maj	751.008	872.170	892.888	174.349	132.453	122.771
Czerwiec .	767.004	890.173	902.014	159.365	116.719	106.622
Lipiec . .	773.857	903.923	892.433	147.713	103.451	97.297
Sierpień .	791.475	915.471	896.731	132.952	94.177	90.094
Wrzesień .	788.173	917.239	902.403	116.843	79.885	83.063
Październik	810.273	940.989	923.227	115.732	79.689	93.800
Listopad .	796.469	927.458	891.344	136.738	94.132	126.544
Grudzień .	767.878	880.451		165.268	126.429	186.427[1]

Koniec miesiąca	Liczba zatrudnionych w:				Liczba zatrudnion. w przemyśle przetw. tylko kilka dni w tygodniu
	górnictwie	hutnictwie	przemyśle przetwórczym	innych gałęziach przemysłu[2]	
Wrzesień 1927	140.469	59.157	516.074	72.473	53.409
Październik „	143.248	58.436	538.011	70.578	40.121
Listopad . „	145.059	58.642	535.741	57.027	39.145
Grudzień. „	144.719	57.644	518.549	46.966	70.403
Styczeń . 1928	143.038	59.697	493.099	83.762[3]	56.922
Luty . . . „	142.780	60.161	506.015	86.547	60.560
Marzec. . „	142.584	60.703	525.294	90.560	65.239
Kwiecień. „	142.237	61.411	550.198	98.917	69.463
Maj . . . „	142.580	61.371	560.155	108.064	97.994
Czerwiec „	143.380	63.510	571.717	111.566	52.468
Lipiec . . „	143.401	64.386	578.668	117.468	45.154
Sierpień . „	142.937	65.642	590.831	116.061	56.081
Wrzesień „	142.952	65.945	591.108	117.234	70.128
Październik „	143.999	66.708	617.388	112.894	77.921
Listopad . „	146.797	67.207	608.226	105.228	34.800
Grudzień. „	147.723	66.638	576.966	89.124	42.711
Styczeń . 1929	149.429	65.546	534.658	79.809	32.349
Luty . . . „	149.807	65.914	520.987	78.562	56.789
Marzec. . „	149.740	65.484	533.752	80.240	62.679
Kwiecień. „	150.961	66.149	561.401	87.452	98.044
Maj . . . „	152.217	66.045	577.725	95.901	135.608
Czerwiec „	152.966	65.823	576.740	106.485	92.525
Lipiec . . „	154.516	65.516	564.078	108.323	81.401
Sierpień . „	155.021	64.359	568.337	109.014	74.342
Wrzesień „	158.202	63.658	569.733	110.810	69.545
Październik „	161.887	63.026	591.394	106.920	84.717
Listopad . „	164.079	62.582	570.768	93.915	89.628

[1]) Liczba na 28 grudnia 1929 roku.
[2]) Roboty publiczne, elektrownie i wodociągi, wytwórnie amunicji, warsztaty kolejowe.
[3]) Dane za rok 1927 nie obejmują zatrudnionych w warsztatach kolejowych.

10. HANDEL ZAGRANICZNY

W MILJONACH ZŁOTYCH OBIEGOWYCH

Miesiąc	1926			1927			1928			1929		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
Styczeń	81.2	187.8	+106.6	186.7	201.1	+ 14.4	271.1	218.4	— 52.7	294.0	215.8	— 78,2
Luty	82.2	156.0	+ 73.8	193.3	200.3	+ 7.0	270.4	197.8	— 72.6	264.9	167.5	— 97,4
Marzec.	125.3	151.8	+ 26.5	221.3	222.3	+ 1.0	372.2	208.3	—163.9	233.3	161.5	— 71,8
Kwiecień . . .	117.3	161.4	+ 44.1	255.2	205.9	— 49.3	265.6	184.5	— 81.1	321.1	214.3	—106,8
Maj	89.8	154.3	+ 64.5	282.1	196.7	— 85.4	296.5	201.8	— 94.7	271.9	226.8	— 45,1
Czerwiec . . .	109.1	175.4	+ 66.3	275.6	196.4	— 79.2	289.7	192.0	— 97.7	271.8	237.9	— 33,9
Lipiec	113.1	207.5	+ 94.4	234.4	196.3	— 38.1	288.2	201.5	— 86.7	266.4	276.4	+ 10,0
Sierpień	158.3	221.2	+ 62.9	223.5	207.8	— 15.7	258.8	196.3	— 62.5	226.5	280.7	+ 54,2
Wrzesień . . .	146.8	197.3	+ 50.5	219.0	205.2	— 13.8	272.8	204.3	— 68.5	247.5	262.0	+ 14,5
Październik . .	175.2	202.8	+ 27.6	259.7	238.1	— 21.6	277.3	238.7	— 38.6	257.2	259.4	+ 2,2
Listopad	185.4	226.5	+ 41.1	265.9	229.2	— 36.7	261.1	255.1	— 6.0	243.4	256.1	+ 12,7
Grudzień. . . .	155.2	204.3	+ 49.1	275.3	215.4	— 59.9	238.4	209.2	— 29.2	214.4	254.8	+ 40,4
Ogółem	**1,538.9**	**2,246.3**	**+707.4**	**2,892.0**	**2,514.7**	**—377.3**	**3,362.1**	**2,507.9**	**—854.2**	**3,112.4**	**2,813.2**	**—299,2**

11. HANDEL ZAGRANICZNY

WEDŁUG GŁÓWNYCH GRUP TOWARÓW

W MILJONACH ZŁOTYCH OBIEGOWYCH

Miesiąc	1928				1929			
	Surowce i wyroby przemysłowe		Artykuły spożywcze i zwierzęta		Surowce i wyroby przemysłowe		Artykuły spożywcze i zwierzęta	
	Przywóz	Wywóz	Przywóz	Wywóz	Przywóz	Wywóz	Przywóz	Wywóz
Styczeń	228.0	146.9	43.2	71.5	250.7	139.3	43.3	76.5
Luty	230.8	135.4	39.6	62.4	223.5	119.3	41.5	48.2
Marzec.	319.4	141.9	52.7	66.4	203.7	114.1	29.6	47.4
Kwiecień . . .	207.3	127.3	58.3	57.2	273.6	148.0	47.5	66.3
Maj	197.7	135.8	98.7	65.9	233.3	144.8	38.9	82.0
Czerwiec . . .	206.2	136.4	83.3	55.6	227.6	155.9	44.1	82.0
Lipiec	221.4	144.6	66.8	56.9	231.4	171.3	35.0	105.1
Sierpień	214.2	142.8	44.6	53.5	196.4	170.8	30.1	109.9
Wrzesień . . .	222.2	140.6	50.6	63.8	218.9	169.5	28.5	92.5
Październik . .	229.5	154.9	47.7	83.8	218.7	159.9	38.5	99.5
Listopad	228.7	146.2	32.4	108.9	205.6	155.8	37.8	100.3
Grudzień. . . .	202.4	129.5	36.0	79.7	172.8	151.5	41.6	103.3
Ogółem	**2,707.8**	**1,682.3**	**653.9**	**825.6**	**2,656.2**	**1,800.2**	**456.4**	**1,013.0**

12. PRZYWÓZ I WYWÓZ

W MILJONACH

PRZYWÓZ			
TOWARY	1927	1928	1929
Pszenica i mąka pszenna	150,1	121,2	15,3
Żyto	57,3	54,6	5,0
Inne zboża	39,9	33,0	13,6
Ryż	48,4	61,6	29,6
Artykuły kolonjalne i owoce . .	97,1	100,1	121,8
Ryby, śledzie	54,8	58,4	68,2
Tłuszcze jadalne	59,1	74,7	87,3
Tytoń	33,6	34,1	51,9
Skóry surowe i wyprawione . .	152,2	174,6	128,1
Rudy cynkowe	50,3	41,9	49,4
Rudy żelazne	25,9	26,0	36,2
Kauczuk i wyroby gumowe . . .	43,9	65,1	50,1
Sztuczne nawozy	77,4	114,7	137,3
Smary	72,7	63,1	77,9
Żelastwo (szmelc).	54,8	75,3	76,5
Maszyny	225,7	320,0	300,4
Materjały i przyrządy elektrotechn.	73,5	93,1	96,7
Samochody	48,6	81,2	71,0
Papier i wyroby papierowe . . .	76,8	84,3	72,8
Bawełna	293,9	325,7	271,4
Przędza bawełniana.	43,3	52,2	46,5
Tkaniny bawełniane	36,8	50,9	41,1
Wełna	198,7	181,1	143,0
Przędza wełniana	63,3	69,0	52,2
Tkaniny wełniane	13,5	19,3	20,0
Tkaniny jedwabne	34,6	39,0	50,5

POSZCZEGÓLNYCH TOWARÓW

ZŁOTYCH

TOWARY	WYWÓZ 1927	1928	1929
Pszenica i mąka pszenna	4,1	1,3	3,0
Żyto i mąka żytnia	4,4	4,0	60,1
Jęczmień	26,8	46,2	82,0
Cukier	130,8	102,2	133,6
Mięso	65,5	68,3	88,3
Masło i sery	43,1	70,2	91,1
Jaja.	169,4	144,7	142,5
Pasza	69,0	50,4	64,9
Trzoda chlewna.	168,0	208,1	185,2
Materjały i wyroby drzewne . .	635,0	590,1	482,0
Rośliny i ich części	67,9	62,4	81,0
Węgiel	343,4	362,8	384,4
Nafta i produkty naftowe	88,4	80,0	71,3
Wyroby z żelaza i stali	75,1	78,2	110,0
Cynk	181,9	160,4	170,7
Przędza i tkaniny bawełniane. .	61,3	43,0	42,0
Przędza i tkaniny wełniane . . .	45,5	54,6	112,0

15. HANDEL Z POSZCZEGÓLNEMI KRAJAMI

W MILJONACH ZŁOTYCH

KRAJE	1927			1928			1929 Styczeń-Listopad		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
Ogółem	**2,892.0**	**2,514.8**	**— 377.8**	**3,362.2**	**2,508.0**	**— 854.2**	**2,898.2**	**2,558.7**	**— 339.5**
Anglja	270.8	306.4	+ 35.6	313.5	226.7	— 86.8	247.0	258.5	+ 11.5
Austrja	188.8	276.4	+ 87.6	221.0	311.4	+ 90.4	169.9	275.9	+ 106.0
Belgja	46.2	61.4	+ 15.2	66.6	57.4	— 9.2	68.8	59.7	— 9.1
Czechosłowacja	167.4	252.9	+ 85.5	213.4	295.5	+ 82.1	212.0	272.0	+ 60.2
Danja	52.9	74.2	+ 21.3	53.2	76.4	+ 23.2	47.0	95.4	+ 48.4
Francja	216.3	43.0	— 173.3	249.2	43.0	— 206.1	198.7	54.0	— 144.7
Holandja	122.0	85.0	— 37.0	139.3	78.0	— 61.3	105.5	70.0	— 35.5
Indje Brytyjskie	78.0	13.8	— 64.2	109.2	1.8	— 107.4	78.7	2.9	— 75.8
Łotwa	21.2	41.9	+ 20.7	17.9	59.8	+ 41.9	11.5	79.5	+ 68.0
Niemcy	736.7	804.7	+ 68.0	903.1	858.8	— 44.3	792.8	802.7	+ 9.9
Rosja	100.0	44.9	— 55.1	39.1	38.6	— 0.6	35.8	69.0	+ 33.2
Rumunja	70.8	82.4	+ 11.7	38.3	54.4	+ 16.1	25.2	60.2	+ 35.0
Stany Zjednoczone	372.9	19.1	— 353.8	466.6	19.0	— 447.6	359.8	29.2	— 330.6
Szwajcarja	60.8	19.2	— 41.7	89.3	17.3	— 72.1	96.8	36.8	— 60.0
Szwecja	58.0	146.3	+ 88.2	69.9	100.7	+ 39.9	52.5	95.6	+ 43.1
Węgry	46.5	54.0	+ 7.5	44.1	43.4	— 0.8	30.5	52.8	+ 22.3
Włochy	84.0	52.8	— 31.2	83.0	48.7	— 34.4	74.6	36.0	— 38.6
Inne kraje	199.3	136.5	— 62.8	245.3	168.1	— 77.2	291.1	208.3	— 82.8

14. HANDEL Z POSZCZEGÓLNEMI KRAJAMI

W ODSETKACH WARTOŚCI

KRAJE	PRZYWÓZ			WYWÓZ		
	1927	1928	1929 styczeń—listopad	1927	1928	1929 styczeń—listopad
Ogółem . .	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Anglja	9.4	9.3	8,5	12.2	9.0	10.1
Austrja	6.5	6.6	5.9	11.0	12.4	10.8
Belgja	1.6	2.0	2.4	2.4	2.3	2.3
Czechosłowacja .	5.8	6.3	7.3	10.1	11.8	10.7
Danja	1.8	1.6	1.7	2.9	3.0	3.7
Francja	7.5	7.4	6.9	1.7	1.7	2.1
Holandja	4.2	4.1	3.6	3.4	3.1	2.7
Indje Brytyjskie .	2.7	3.2	2.7	0.5	0.1	0.1
Łotwa	0.7	0.5	0.4	1.7	2.4	3.1
Niemcy	25.5	26.9	27.3	32.0	34.3	31.4
Rosja	3.5	1.2	1.2	1.8	1.5	2.7
Rumunja	2.4	1.1	0.9	3.3	2.2	2.4
Stany Zjednoczone	12.9	13.9	12.4	0.8	0.8	1.2
Szwajcarja	2.1	2.7	3.3	0.8	0.7	1.4
Szwecja	2.0	2.1	1.8	5.8	4.4	3.7
Węgry	1.6	1.3	1.1	2.2	1.7	2.1
Włochy	2.9	2.5	2.6	2.1	1.9	1.4
Inne kraje	6.9	7.3	10.0	5.3	6.7	8.1

15. PRZEWÓZ TOWARÓW NA KOLEJACH PAŃSTWOWYCH

PRZECIĘTNIE DZIENNIE W WAGONACH 15 TONNOWYCH

		Wagony naładowane na P. K. P.							Inne		Ogółem
		Do przewozu w kraju					Do wywozu zagranicę	Ogółem	Przyjęto od kolei zagranicz.	Tranzyt	
		Artykuły rolnicze	Surowce	Artykuły przemysłowe	Różne	Ogółem					
Grudzień	1927	1,830	5,372	835	2,811	10,848	3,272	14,120	1,037	969	16,126
Styczeń	1928	1,145	5,188	763	2,510	9,606	3,136	12,742	902	1,028	14,672
Luty	„	1,276	5,693	903	2,819	10,691	3,120	13,811	1,135	1,232	16,178
Marzec	„	1,412	5,872	1,127	3,291	11,702	3,233	14,935	1,283	1,351	17,569
Kwiecień . . .	„	943	4,952	992	2,933	9,820	2,766	12,586	992	1,021	14,599
Maj	„	911	5,011	1,134	3,248	10,304	3,116	13,420	1,094	1,081	15,595
Czerwiec. . . .	„	1,062	5,595	1,292	3,582	11,531	3,417	14,948	1,172	1,194	17,314
Lipiec	„	1,157	5,211	1,312	3,783	11,463	3,539	15,002	1,093	1,158	17,253
Sierpień	„	1,299	5,780	1,289	3,821	12,189	3,737	15,926	1,166	1,202	18,294
Wrzesień . . .	„	1,638	5,591	1,188	3,830	12,247	3,753	16,000	1,099	1,235	18,334
Październik . .	„	3,908	5,991	1,180	4,006	15,085	3,817	18,902	1,074	1,160	21,136
Listopad	„	4,241	5,950	974	3,925	15,090	3,766	18,856	1,091	1,010	20,957
Grudzień. . . .	„	3,439	5,378	743	2,965	12,525	3,106	15,631	1,121	902	17,654
Styczeń	1929	1,345	5,824	798	2,664	10,631	3,080	13,711	1,039	1,011	15,761
Luty	„	1,204	5,448	650	2,408	9,710	2,047	11,757	953	1,016	13,726
Marzec.	„	1,606	5,910	847	3,070	11,505	2,686	14,191	1,061	1,305	16,557
Kwiecień . . .	„	1,360	6,089	1,095	3,388	11,932	3,522	15,454	1,447	1,316	18,217
Maj	„	1,108	5,651	1,068	3,261	11,088	3,267	14,355	1,160	1,033	16,548
Czerwiec . . .	„	1,084	5,941	1,205	3,751	11,981	3,852	15,833	1,111	1,178	18,122
Lipiec	„	1,437	6,323	1,256	3,941	12,957	4,182	17,139	1,054	1,270	19,463
Sierpień	„	1,352	6,080	1,240	3,822	12,494	4,229	16,723	1,064	1,338	19,125
Wrzesień . . .	„	1,602	6,269	1,146	3,966	12,983	4,045	17,028	1,086	1,260	19,374
Październik . .	„	3,728	5,934	1,043	4,085	14,790	4,248	19,038	1,029	1,260	21,327
Listopad	„	3,891	5,965	953	3,922	14,731	3,893	18,624	936	1,101	20,661

16. RUCH STATKÓW W PORCIE GDYŃSKIM

Rok i miesiące	WESZŁO: STATKI Ogółem	WESZŁO: STATKI z ładunkiem	WESZŁO: STATKI próżne	WESZŁO: Pojemność netto reg. tonn	WESZŁO: Ładunek tonn	WYSZŁO: STATKI Ogółem	WYSZŁO: STATKI z ładunkiem	WYSZŁO: STATKI próżne	WYSZŁO: Pojemność netto reg. tonn	WYSZŁO: Ładunek tonn	WYSZŁO: W tem węgla tonn	Przeciętna ilość dni postoju
1924	27	—	—	14.352	631	27	—	—	14.352	9.086	—	—
1925	85	—	—	74.707	1.586	72	—	—	71.419	50.142	37.229	—
1926	298	17	281	204.767	179	303	291	12	208.194	413.826	402.246	4·4
1927	530	34	496	422.939	6.702	519	514	5	416.322	889.439	878.183	4·0
1928	1.108	204	904	985.004	190.133	1.093	971	122	973.646	1,767.215	1,741.489	4·0
VI	110	32	78	88.370	37.504	114	98	16	95.139	156.916	155.212	4·5
VII	123	27	96	103.326	33.888	118	99	19	101.063	169.311	168.489	3·9
VIII	110	26	84	108.486	39.403	108	91	17	102.442	165.312	164.896	3·9
IX	114	14	100	102.212	7.040	118	108	10	108.569	197.219	197.061	3·9
X	85	10	75	80.268	2.892	88	80	8	83.431	158.381	157.475	3·7
XI	86	10	76	78.631	1.383	82	74	8	76.231	143.888	143.770	3·4
XII	98	19	79	90.452	11.641	86	79	7	80.093	151.811	150.780	4·1
1929												
I	106	17	89	90.625	11.424	118	106	12	113.182	206.588	201.853	5·7
II	30	4	26	25.577	3.328	9	6	3	8.163	8.221	6.976	5·1
III	46	12	34	40.691	24.343	51	47	4	39.707	96.968	96.938	24·3
IV	119	20	99	115.104	36.945	129	103	26	125.096	215.913	213.803	5·1
V	152	26	126	140.791	44.865	149	133	16	133.415	242.594	240.934	4·8
VI	169	36	133	174.755	50.222	173	137	36	179.210	251.686	247.494	4·6
VII	174	49	125	178.751	73.856	170	137	33	176.423	261.590	257.348	4·6
VIII	171	32	139	153.811	21.173	164	140	33	156.574	249.953	241.663	4·2
IX	162	28	134	128.883	12.963	161	133	28	125.765	236.578	233.397	4·6
X	148	21	127	143.373	9.224	168	149	19	149.810	266.255	258.483	4·5
XI	143	19	124	130.977	12.104	133	123	10	126.176	229.806	226.365	4·5